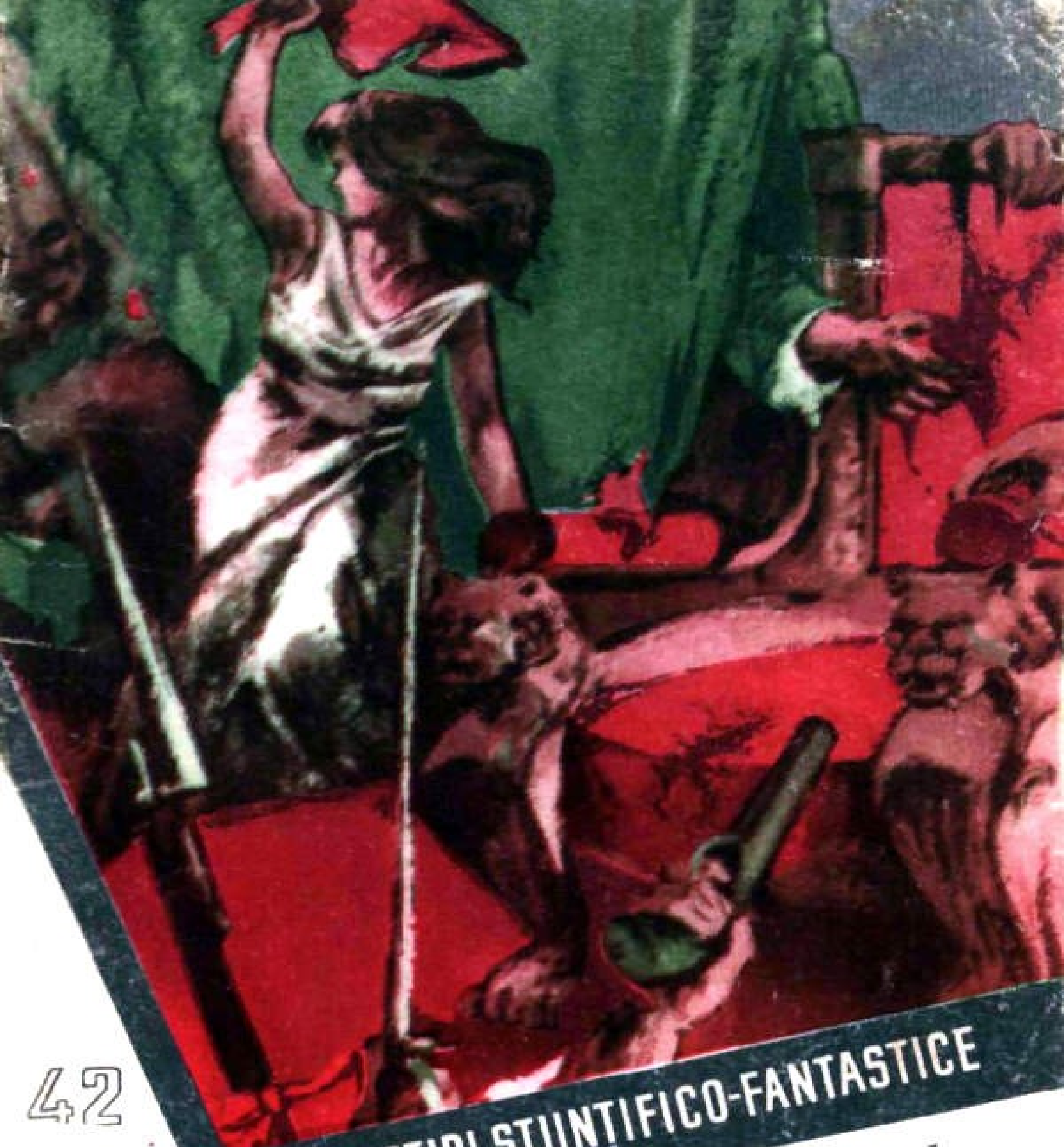

42

Colecția POVESTIRI ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE

VICTOR EFTIMIU

Pe urmele ZIMBRULUI

EDITATĂ DE REVISTA ȘTIINȚĂ și TEHNICĂ

★★★★★★

VICTOR EFTIMIU

PE URMELE ZIMBRULUI

* * *

* * *

Colecţia "Povestiri Ştiinţifico-Fantastice"

42

(Continuare din numărul trecut)

Ca să se împlinească voia măriei sale, Gaston şi Stoeniţă mai rămaseră o noapte şi o zi la Ciupercani, stând de vorbă multe şi mărunte.

Ce-şi vor fi spus, ce va fi întrebat căpetenia de haiduci şi ce va fi răspuns frâncul cel tânăr să vă povestească tălmaciul lor, Ilieş Împuşcă Vrabie.

În cartea sa de amintiri, Gaston Parrocel va închina un capitol lung celor douăzeci şi patru de ore petrecute, împreună cu voievodul ţiganilor, într-o mică şi uitată monastire bizantină din munţii Moldovei

Capitolul acesta va fi o replica la noaptea din peşteră, când prinsul străin, prin blândeţea şi farmecul său, cucerise întreaga ceată de lotri, în cap cu Sălumia – muma căpitanului.

Tot aşa îi ajutase atunci să se descurce Ilieş Împuşcă Vrabie, a cărui limbă franţuzească, eliptică şi plină de pitoresc, dar mai puţin primitivă decât a algerienilor, mai bogată în vocabular şi, uneori, de-o corectitudine impresionanta – se vedea şcoala unchiului Henri –, Gaston şi-o notă în memorie ca s-o consemneze în opul viitor.

Însoţiţi de cei şase paznici călări, cu puştile gata să tragă în haita ce le-ar fi ieşit în drum, cei doi tineri şi cu Ilieş ajunseră la Miroslăveni. Petrecură noaptea acolo. Dimineaţa mai sosiră opt ortaci de-ai lui Stoeniţă. Căpetenia de haiduci avea oamenii lui prin toate satele, prin toate conacele. Putea ridica oricând sute şi sute. Îndrăzneţ şi darnic, îşi păstrase toate legăturile cu tinereţea de pe pământurile boierului Rosetti şi ale altor moşieri. La cea dintâi chemare erau gata să-l urmeze

cete mari şi multe. Le trimitea vorbă prin tot felul de pristavi tăinuiţi.

Cu patrusprezece păzitori, care puteau înfrunta orice poteră, orice vrăjmaşi trimişi cu gând rău împotriva fratelui său de cruce, porni Stoeniţă Vodă spre Drăgoşeşti.

Urmărit mereu de slujitorii stăpânii, temându-se de vânzări, de capcane, de viclenia oamenilor, feciorul Sălumiei îşi închipuise că şi taică-său, boierul, uneltea ceva: umbla să se dezbare de ginerele nedorit, trimiţându-i câţiva plumbi din umbră.

De aceea, fără îndoială, îl despărţise de domniţa Mărioara să n-o nimerească şi pe dumneaei, cumva, vreun glonte slobozit la încăierare sau trimis din desişurile înzăpezite.

Har Domnului, însă, nu se întâmplă aşa ceva. Drumeţii ajunseră, cu bine la Drăgoşeşti, către amiază.

Se întinse masă mare, cu boierul în frunte, cu domnişoara noastră, cu Marghioala Roznoveanca, cu domnul Henri, cu domnul Gaston, cu Stoeniţă Vodă.

Conul Arkip era voios. Bătu din palme şi strigă glumind:

– Să poftească şi marele dragoman al curţii, prea-cinstitul Ilieş Împuşcă Vrabie!… Ilieş se aşeză şi el, cu mare smerenie, cam pe la coada mesei, şi petrecură de minune toţi. Coana Marghioala se bucura şi nu prea de sfârşitul acesta bun al întâmplărilor: gândul dumneaei tot la Săndulache şi-l purta şi nu-şi dădea seama că ospăţul acela era un adevărat praznic de logodnă…

După masă, boierul, în loc să se culce, cum îi era tabietul, chemă la el în bibliotecă, rând pe rând, pe administrator, apoi perechea Gaston-Muşa, apoi pe Stoeniţă.

Pe Henri Parrocel îl ţinu puţin.

Îi strânse mâinile, îl îmbrăţişă ca pe o rudă ce era să-i fie – aproape cuscru –, apoi, reluându-şi rangul, sporit de acela de viitor principe al Moldovei, comunică

administratorului dispoziţiile ce urmau a fi luate. Henri Parrocel, în picioare, parcă mai modest ca până azi, asculta şi îşi nota.

– Ne vom pregăti de plecare spre Paris. Mâine te vei duce la Iaşi să iei contact cu tineretul nemulţumit. Pune-le la dispoziţie orice sumă de care va fi nevoie. Vei spune surorii mele, Săftica Paladi, că domnişoara e bine sănătoasă la Drăgoşeşti şi că în curând va pleca să se logodească acolo cu un tânăr din cea mai înaltă aristocraţie franceză. Nu e nevoie să se ştie, încă, numele tânărului. Îmi vei comanda la croitorul hospodarului câteva rânduri de haine după ultima modă; tot aşa spune-i Săfiicăi să-i croiască meşteriţele doamnei Smaranda toaletele de care va avea nevoie Muşa la Paris, până-şi va face acolo altele. Cum vom lipsi o lună-două, poate trei, da ordinele necesare vătafiior de la Miroslăveni şi de la alte conace din drum.

Administratorul general al domeniilor roseteşti se înclină, ieşi şi trimise în bibliotecă pe Muşa şi pe Gaston, care intrară împreună. Fără să spună un cuvânt, cei doi tineri îngenunchează în faţa monseniorului, îi prinseră fiecare câte o mână, i-o sărutară.

Conul Arkip îi ridică şi, zâmbind printre lacrimi, le sărută creştetele…

– Dragii mei copii, în curând Muşa împlineşte optsprezece ani. Pentru acest eveniment, i-am făgăduit Parisul. Îmi voi ţine făgăduiala. Vom face nunta acolo. Citesc în ochii voştri fericirea. Şi eu sunt fericit, dragii mei. Făgăduiţi-mi, însă, de pe acum, că veţi îndeplini anumite lucruri pe care am să vi le cer acolo, spre binele vostru şi al viitorului familiei noastre!

Cei doi tineri ridicară ochii spre el surâzând şi înclinară capul, în acelaşi timp, în semnul unei supuneri totale.

– Şi-acum, mai e ceva. Să ştiţi că fericirea voastră o datoraţi, în primul rând, lui Stoenifă Vodă, care a fost prinţ domnitor peste zeci de mii de paria ai Moldovei.

Prin curajul lui, prin dragostea pe care v-o poarta, el a grăbit această logodnă, dorită cu atâta înflăcărare. Să-i fiţi recunoscători. Să-l iubiţi ca pe un frate adevărat. Eu îl voi socoti de azi încolo ca pe al treilea copil al meu. Aşa, să-l socotiţi şi voi. E un cavaler şi un gentilom. Să nu vă ruşinaţi de originile 1ui umile şi de trecutul său, oarecum romantic! surâse monseniorul. Dar acest voievod al ţiganilor poartă-n vinele lui sânge voievodal. Să nu vă miraţi dacă, într-o bună zi, va avea un mare rang în principatul Moldovei!

Iarăşi înclinară fruntea, surâzând fermecător, cei doi îndrăgostiţi, care n-aveau nevoie de recomandările bunului lor părinte ca să-l iubească pe haiduc ca pe un frate adevărat şi să-i fie recunoscători până la capătul zilelor…

*

*   *

Celui din urma îi veni rândul haiducului.

– Mi-o făcuşi, măi Stoeniţă!

– O făcurăm, măria ta!

– Numai să fie într-un ceas bun, băiatule!

– Într-un ceas bun va fi, măria ta!

– Dar fără tâlhărie nu s-ar fi putut, omule?

– Nu s-ar fi putut, măria ta!

– Cui i-ai semănat tu, diavole, de eşti aşa de aprig?

– Cui îi semănăm toţi, măria ta, zimbrului Moldovei, Împăratului nostru!

Şi păunaşul codrilor străfulgera cu privirea pe boier, pe care-l cutreieră un fior din creştetul capului până în genunchi. Se simţea înflăcărat şi mândru. Veacuri lungi treceau prin el şi-l înălţau.

– Fiule, să fii vrednic de bourul Moldovei şi de Moldova ta şi de neamul tău rusetesc! Al vostru e viitorul! Eu voi pleca, împreună cu fraţii tăi Gaston şi Mărioara. Ne ducem să-i cununăm în ţara frâncului. Tu vei rămâne aici,

de paza. Nu vei mai duce nicio grijă. Vei avea bani destui. Repede-te la Bucureşti să-ţi schimbi cinul, obiceiurile şi portul Îţi voi da scrisori către tinerii de acolo care pregătesc răzmeriţa. Vei sta în rândurile lor şi-n rândurile celor de la Iaşi care vor sa răstoarne stăpânirea nemilostivă şi s-aducă dreptate celor obâditi.

Te vei chema pan Stanislas Zalomiţchi-Rosetti. Aşa te vor şti toţi de azi încolo! Dar să te laşi de haiducie! Tovarăşii ţi-i păstrează, dar pregăteşte-i pentru mai înalte isprăvi! Spune-le că le dau pământ la toţi! Să-şi ascundă flintele şi pistoalele, să le scoată numai când va fi nevoie, cind le vei porunci tu, hatman al răscoalei, îmi făgăduieşti?

– Îţi făgăduiesc, măria ta, dar numai una să mai fac, să mă răcoresc. Pe urmă mă las de prădăciuni.

– Spune!

– Nu mă pot arăta lui Sofultea, voievodul din Ţara Româneasca, fără sabie. Sabia pe care mi-a încins-o la brâu când m-au făcut şi pe mine voievod peste Moldova. Sabie turcească, măria ta, bătută-n pietre scumpe. Se învoise cu un paşă să i-o dea. Mi-a luat-o Mihalache Vodă, de la Iaşi, când mi-a dat carte de iertare. N-aveam încotro. Eram în mâna lui. Dar nu mă las cu una, cu două. Am să ard eu palatul domnesc şi am să i-o iau. Aceasta făcând-o, alta nu mai fac!

– Nu. Aceasta să n-o faci, Stoeniţă! Vom răscumpăra sabia! Vodă e lacom. Îi vom da câte pungi va cere. Dar nu te mai primejdui. Ţine pungile astea. Am să-ţi mai dau şi altele înainte de plecare. Îngrijeşte-te de maică-ta. Fă-i adăpost bun, unde vei crede de cuviinţă, pe moşiile mele. Spune-i să mă ierte. Să te duci la dumneaei şi să-i spui că boierul îi sărută mina şi o roagă să-l ierte.

Amândoi, conul Arkip Rosetti şi păunaşul codrilor, aveau ochii plini de lacrimi.

CAPITOLUL XV

A doua zi, lucrurile se petrecură ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat... Erau iarăşi câteşitrei la lucrul lor, întrerupt prin plecarea domnişoarei noastre.

În vasta încăpere a bibliotecii, în lumina searbădă a dimineţii pline de ninsoare, în pâlpâirea buşteanului din cămin, care arunca văpăi roşiatice pe cadrele aurite şi pe legătura de piele roşie, cu litere săpate-n aur, a cărţilor din rafturi, conul Arkip, Gaston şi Muşa continuau punerea în ordine a letopiseţului Moldovei, în care boierul amestecase povestea Drăgoşeştilor, amintirile şi reflecţiile sale personale.

Cei doi tineri lucrau cu spor, intr-aripaţi de idila care luase o întorsătură atât de prielnică lor.

Nu-i mai frământa neliniştea iubirii nemărturisite şi îndoielile viitorului, care li se înfăţişa acum senin, luminos, plin de toate bucuriile...

Îşi treceau o foaie după alta surâzându-şi cu drag, înfiorându-se de câte o atingere, voită sau nevoită, a mâinilor care purtau manuscrisele monseniorului. Acesta, aşezat la birou, conducea lucrările, împăcat, în sfârşit, cu desfăşurarea evenimentelor, cu perspectiva zilei de mâine.

Gândul că va fi hospodar al Moldovei îi întrecea toate preocupările de până acum. Tot mai mult se cufunda în această hieratică beţie, reluând argumentele excelentului său administrator, în care, şi de rândul acesta, îşi punea toată încrederea. Va izbândi şi acum. Bravul domn Henri, aşa precum îi reuşiseră toate întreprinderile până azi.

Viitorul îşi desfăşură cele mai optimiste privelişti. Călătoria la Paris lua o nouă însemnătate, o mare însemnătate politică. Cu ajutorul revoluţionarilor francezi şi români din metropolă se va realiza răsturnarea lui Mihail Sturdza. Urmaşul lui Antonie Ruset îi va lua locul.

Dacă se vedea voievod pe el însuşi, boierul nostru urca în grad şi pe cei ce-l înconjurau. Liniştit de prezenţa Muşei, după o atât de dureroasă absenţă, îşi putea da drumul fanteziei. Trăia o euforie necunoscută până acum. Era magnanim cu toată lumea. Îşi organizase şi viitoarea curte. Henri Parrocel va fi primul consilier. Din Stoeniţă va face căpetenia oştirii, marele hatman al Moldovei. Pe Ilieş Împuşcă Vrabie îl va numi mare maestru al vânătorilor domneşti. Toţi şi toate erau mari. Marchizul Gaston de Parrocel îşi va adăuga la numele patronimic şi pe acela de Bourbon, devenind astfel Gaston de Parrocel-Bourbon. Dacă va fi nevoie de acea dinastie străină pe care o cereau unii entuziaşti moldo-valahi, sătui de atâtea competiţii autohtone, burbonul lui Arkip Rosetti era la îndemână. Curentul era favorabil, şi la Iaşi, şi la Bucureşti, unui suveran francez. În ruptul capului nu trebuia adus cine ştie ce prinţilor german dintre aceia care se îmbulzesc să acapareze tronurile micilor ţări europene şi să-şi scape familia de sărăcie prin exploatarea acestor ţărişoare.

Ca majoritatea boierilor moldoveni şi munteni, Arkip Rosetti era pentru o dinastie franceză. Ţările vecine Ungaria şi Polonia fuseseră şi ele spornic guvernate de urmaşii regilor Franţei. O dată cele două principate reunite sub auspiciile domnitorului Arkip Rosetti, acesta va face gestul mărinimos al abdicării, lăsând tronul ginerelui său, strănepot al lui Ludovic al XIV-lea.

Dacă unirea nu se va putea înfăptui, şi Gaston de Bourbon va fi chemat la posturi înalte propria-i ţară, măria sa avea la îndemână pentru voievodatul Moldovei pe întâiul său născut, marele hatman Stoeniţă. Înfiat, crescut câţiva ani în străinătate şi bine educat, feciorul Sălumiei va face sa i se uite originile materne şi zbuciumata-i tinereţe. Prin curajul, inteligenţa şi fascinaţia pe care o exercita asupra oricui îl apropia, beizadea veritabilă, moştenitor al uneia dintre ceâe mai

mari averi moldoveneşti, cumnat cu un ministru puternic al republicii franceze, cel care strălucea la Iaşi ca pan Stanislas Zalomiţchi va străluci şi ca hospodar şi voievod al ţării lui Ştefan, a lui Răzvan şi a lui Antonie Ruset!

Muşa, draga copilă, cel din urmă vlăstar al unui neam străvechi, va fi soţia unui ambasador francez sau prima doamnă a Principatelor Unite.

Dar domnişoara noastră, deocamdată, nu se gândea la asemenea măriri. Era fericită să fie logodnica omului iubit, fericită că va vedea şi va călători cu trenul şi că va ajunge în acel Paris, pe care-l cunoştea atât de bine din cărţile cu patimă citite, din romanele lui Alexandre Dumas şi ale lui Honore de Balzac. Va vizita pensiunea de familie unde era găzduit Pere Goriot şi va admira palatele luxoase ale fiicelor lui. Era fericită Muşa să vadă măcar o dată, chiar de la distanţă, pe poetul "Lacului", protectorul dragului ei Gaston, pe Alphonse de Lamartine şi pe Victor Hugo, şi pe Balzac, şi pe Alexandre Dumas, şi pe Alfred de Musset. Nu-i venea să creadă că oamenii aceştia trăiau aievea, că umblau pe bulevardele şi-n restaurantele cetăţii ca toţi muritorii şi că i-ar putea cunoaşte vreodată, ea însăşi. Se gândea să le ducă, pentru soţiile sau fetele lor, o ladă întreagă de cămăşi ţărăneşti din pânză topită, înflorate cu arnici roşu, cu ibrişin galben, îi cu mânecile lungi şi grele de atâtea cusături şi înflorituri verzi, vişinii şi portocalii, marame de borangic înstelate cu scânteioare de aur, fote şi opinci – aduse toate, domnişoarei noastre, tocmai din Ţara Românească, din Muscel, veşminte pe care Muşa le-ar fi dăruit lor cu mare drag, ca o mulţumire pentru desfătarea, pentru clipele de încântare pe care aceşti poeţi şi povestitori i le dăruiseră, la rândul lor, în pustietatea plină de vise şi de doruri a Drăgoşeştilor.

Va călători cu trenul!

Nu-şi închipuia cum arată această născocire a vremurilor noi... Cum pot acele căruţe cu roţile de fier să

lunece pe şine, fără să cadă şi fără să fie trase de cai, numai prin puterea focului, cărbunelui şi aburului! În sfârşit, va vedea şi ea această minune a veacului!

Ştia, de pe acum, fiecare loc pe unde vor trece în drum spre Paris…

Vor ieşi cu săniile prin bariera Păcurari, vor ajunge la Botoşani, apoi la Mihăileni, apoi la vama din Sinăuţi, unde e hotarul dintre Moldova şi împărăţia austriacă.

Acolo se vor da jos din săniile lor şi se vor urca în harabalele nemţeşti, care îi vor duce la Cernăuţi, apoi la Colomeea, la Stanslau, la Sambor, pe urmă se vor opri ia Przemysl, unde încep stâlpii înalţi, legaţi între ei cu sârmă şi prin care sârmă oamenii puteau vorbi între ei, prin semne, la mari depărtări… Va cunoaşte astfel Muşa o altă mare născocire a minţii omeneşti, de care, ca şi de tren. încă nu se pomenea în Moldova: telegraful.

De la Przemysl vor trece prin Iaroslau, Przevorsk, Rzessow, Tarnow, Bohnia, de unde îi adusese o mătuşă nişte pahare de sticlă colorată, cu reliefuri de îngeri şi de păsări şi pe care scria, la mijloc, într-o ghirlandă de trandafiri M.R., adică Marioara Rosetti.

Apoi se vor opri la Cracovia, unde se află vestitul Wavel, cu mormintele regilor poloni. Din acea înălţime vor vedea minunata privelişte din vale, tăiată de apele Vistulei.

Acolo, la Cracovia se vor urca în tren!… De-acolo, trecând prin Breslau, străbătând Germania, vor ajunge, în sfârşit, în Parisul visurilor ei?

Şi-n vreme ce Muşa se minuna de telegraf şi de locomotive, Gaston se gândea că va revedea Parisul, mai fericit de cum era când îl părăsise… Va fi mândru să arate prietenilor săi frumuseţea de mireasă pe care o aducea din Ţara Zimbrilor… Ca un învingător se reîntorcea în marele oraş, unde-şi petrecuse adolescenţa şi primii ani ai tinereţii, băiat sărac, în goana după pâinea cea de toate zilele… Nu va mai alerga din redacţie în

redacţie, nu va mai vâna bogătaşi pe care să-i însoţească la vânătoarea de lei, în Africa. Va putea să-şi vadă liniştit de munca lui scriitoricească şi de activitatea politică în umbra marelui său patron Alphonse de Lamartine. Nemaiavând grija zilei de mâine, îi va fi mai uşor să se consacre acestor chemări, să-şi facă un loc de frunte în lumea luptătorilor pentru libertate şi, în acelaşi timp, să arate soţiei lui adorate minunile vieţii pariziene, muzeele, monumentele, reprezentaţiile de operă, de teatru, de balet, magia prestidigitatorilor, focurile de artificii, jocul de ape de la Versailles. O va duce la cele mai fastuoase recepţii, întrecându-se s-o uimească, s-o încânte, într-un cuvânt, să-i dea fericirea de care era vrednică acea copilă bună şi cuminte, pe care o smulsese din pustietăţile Carpaţilor..

Zilele începeau să le pară nesfârşite… Monseniorul, Muşa, Gaston şi unchiul Henri erau la fel de nerăbdători să plece cât mai degrabă, fiecare împins de alte năzuinţe, tot mai calde, tot mai înalte; Parisul de departe îi chema, îi vrăjea, îi dinamiza.

Henri Parrocel se reîntoarse de la Iaşi cu toate comisioanele făcute. Trecură sărbătorile Crăciunului. Viscolul se potolise, iată şi Anul Nou 1848… Va îndeplini acest an speranţele tuturor celor ce râvneau, de-a lungul şi de-a latul Europei, o lume nouă şi mai bună, o schimbare din temelii a societăţii, o prăbuşire a vechilor aşezăminte? Va mai rămâne pe tronul său regele Louis-Philippe, prinţul Metternich şi despotul de la Iaşi, Mihalache Sturdza? Sau va trece şi acest an şi toate nădejdile se vor amâna pentru 1849!

Mari şi neprevăzute sunt tainele vieţii!

Deocamdată, să ne pregătim de plecare, să plecăm!

Fu trimisă vorbă tuturor arendaşilor şi vătafilor de moşii că în lipsa domnului Henri Parrocel socotelile vor fi date lui pan Stanislav, cunoscut oamenilor sub numele de Stoeniţă Vodă, care se împăcase cu stăpînirea şi cu

măria sa boierul.

Şi, pe o frumoasă zi de iarna, la 8 ianuarie 1848, a doua zi de Sfântul Ion, a treia zi de Bobotează, porniră cele două sănii cu patru cai, urmate de alta mare, ţărănească, în care erau merinde pentru boierii călători şi pentru cei douăzeci de paznici călări, oamenii lui Stoeniţă Vodă, care însoţeau pe măriile lor până la Sinăuţi, unde se afla graniţa Moldovei cu împărăţia.

În dimineaţa senină de ianuar, sub cerul albastru, sticlos, în soarele care făcea să scânteie miriadele de steluţe din troienile nesfârşite ale câmpiilor şi ale pădurilor de brad, în zvonul zurgălăilor, care împroşcau clinchete de argint pe argintul nămeţilor, cele trei sănii mari şi cei douăzeci şi unu de călăreţi tăiau nesfârşitele întinsuri, albe până-n zarea viorie. Aburi calzi şi nechezări voioase se înălţau din caii care scormoneau şi spulberau zăpada cu copitele.

În fruntea calărilor săi, Stoeniţă Vodă se alătura când unei sănii, când alteia, vorbind cu cei dinăuntru, arătându-le o muche de deal, o clopotniţă depărtată, fumurile unui sat în care se petrecuse, cândva, o poveste de haiducie.

În cea dintâi sanie se afla conul Arkip Rosetti, împreună cu Gaston Parrocel.

La plecare, boierul se codise mult gândindu-se pe cine să ia lângă el. Cel dintâi gând fusese, bineînţeles, să stea alături de iubita sa copilă, Muşa, lăsând în a doua sanie pe administrator împreună cu nepotul său.

Dar i se păru că ar da dovadă de oarecare asprime despărţind iar pe bieţii copii, care se iubeau şi se doreau atât şi care ar fi fost atât de fericiţi să fie împreună pe aceste drumuri înzăpezite, sub azurul de cleştar îngheţat al zilei de iarnă, în minunata lor plecare spre marele liman al vieţii.

Pe de altă parte orientalul care mai dăinuia în sufletul boierului, omul prejudecăţilor religioase şi sociale, nu

admitea să lase singuri, în văzul tuturor, doi tineri pe care nici preotul, nici autoritatea laică nu-i binecuvântase încă.

Nu erau depărtate nici vremurile, nici locurile unde mirii nu se cunoşteau, nu se vedeau până-n ziua cununiei!

A sta însă, el, părintele, cu logodnica tânărului, lăsând pe acesta cu unchiul, i se părea omului delicat, care era, totuşi, monseniorul, că şi-ar mâhni oaspeţii socotindu-i încă nişte străini, nişte subalterni.

"Eu, stăpânul, sunt cu fiica mea, iar voi, subalternilor şi străinilor, staţi voi între voi!"

Nu! Aşa ceva nu se putea! Şi-atunci conul Arkip socoti că lucrul cel mai bun, care ar împăca pe toată lumea, măgulind în acelaşi timp pe ceilalţi trei, era să aşeze pe Gaston la stânga lui, iar Muşa să călătorească alături de dragul ei profesor, unchiul iubitului ei.

Porniră săniile, deci, pe minunata zi de ianuar, în plesnete de bice, în nechezat de cai şi clinchete de zurgălăi, umplând liniştitul peisaj moldovenesc cu un mare zvon de sărbătoare.

Erau fericiţi cu toţii. Înviorat de aerul pur al dimineţii, învelit în şuba lunga şi grea, cu căciula de samur înfiptă bine pe urechi, boierul se simţea mai tânăr şi mai mulţumit decât toţi. Pieptul i se umfla de bucurie, de ceva nou, necunoscut. I se părea că are douăzeci de ani şi că porneşte în haiducie.

Pe măsură ce se depărta de posomoritul castel de la Drăgoşeşti, inima îi zburda, sângele îi bătea mai repede în vine. Răsufla uşurat... De ce povară scăpase? Nu ştia nici el. Cine-l împiedicase până atunci să se simtă liber? Doar el era stăpânul! Nu trebuia să asculte de porunca nimănui! Nu-l putea împiedica nimeni să facă tot ce doreşte. Atunci de ce se simţea descătuşat, mai voios ca niciodată?

Poate unde era înconjurat numai de tinereţe... Toţi cei

din jurul său, afară de administratorul Parrocel, aveau mai puţin de treizeci de ani, iar freamătul lor năvalnic îl cuprindea şi pe el.

Plesnete de bice. Cătune şi păduri lăsate în urmă.

Când trecură pe sub dâmbul care urca spre schitul Ciupercanilor, Stoeniţă trase de căpăstru pe Zmeurel, armăsarul cel negru furat boierului, şi-l apropie de sania unde era conul Arkip şi cu Gaston.

– Maria ta, zise Stoeniţă râzând şiret şi arătând spre pădurea ce ascundea turlele clopotniţei… Maria ta, spune-i lui frate-meu de cruce că acolo, la schit, la Ciupercani, l-am ţinut eu zălog pe dumnealui câteva zile!

– Afurisitule! îi răspunse conul Arkip râzând şi el. Tâlhar afurisit !… Nici sfintele locaşuri nu le laşi în pace!

Stoeniţă trecu la sania unde era domniţa cu guvernorul dumneaei şi-i spuse acestuia:

– Musiu ciocoiule, spune domniţei că acolo, la schit, la Ciupercani, am ţinut-o zălog pe dumneaei câteva zile!

Muşa surâse, mulţumită, înduioşată să revadă, măcar de departe, prin amintire, locaşul unde trăise atâtea ceasuri fermecătoare… îi era dor de maica Epifania, de călugăriţe, de surori, de aşternutul alb, de liniştea schinoviei, de mirosul gutuilor şi al levănţicăi ce plutea în odăile calde, proaspăt văruite, îi era dor de pâlpâitui candelei ce licărea sub iconostase… Va mai veni, da! Va mai veni pe aceste locuri!

*

*   *

Înnoptase bine când au ajuns la Pricazna, un alt conac boieresc, unde urmau să petreacă noaptea.

Era o zidire veche, care aduna, pe vremuri, pe vânătorii oaspeţi.

O încăpere largă, boltită, cu un cămin uriaş, primi la masa întinsă pe cei mai bine de treizeci de drumeţi.

O ştafetă pornită din ajun vestise pe logofătul Pricaznei

să pregătească ospăţ de sărbătoare, că vine boierul cu mare alai.

În lumina făcliilor se aşezară toţi, în frunte cu măria sa, la masa încovoiată în chip de potcoavă.

Toate bunătăţile pământului veneau şi plecau pe tăvi de argint: pâini mari, albe, calde, purcei copţi, curcani îndopaţi cu castane, şolduri de mistreţ sărate şi afumate, raţe fripte, caş moldovenesc în suluri din coji de brad, plăcinte cu mere, cozonaci moldoveneşti înalţi cât trei căuce de mare dregător…

Se desfundau ploşti şi butoiaşe cu vin arămiu de Cotnari şi cu vin negru de Nicoreşti, turnat din căni mari de argint înflorat în potire de argint înalte şi cu fundul aurit… Un singur oaspe nu se înfruptă, la început, din bunătăţile revărsate şi acest nedreptăţit era marele hatman al vânătorilor, bietul Ilieş.

În vreme ce se perindau sub ochii celorlalţi şi le treceau prin mâini şi măsele hălcile de carne friptă, lui Ilieş îi puseră înainte un taler de lemn. Mare cât roata carului, iar pe acest taler, mai să n-o vezi, o păsărică friptă, o vrabie sfrijită, la care mai-marele vânătorilor rămase cu ochii holbaţi. Dar îşi dădu seama foarte curând că nu este decât o glumă a boierului şi atunci, ca să prelungească gluma, făcu înainte pe prepelicarul încremenit în faţa pitpalacului din mirişte. Şedea aşa, cumătrul, bleojdit, în vreme ce oaspeţii ceilalţi, cărora conul Arkip le făcea semn să se uite la talerul cu pricina şi la Ilieş, se puseră să râdă pe seama vânătorului semeţ, care începuse a-şi uita porecla „Împuşcă Vrabie”, şi voiau să i-o aducă aminte prin acea păsărică friptă.

Hoţul de Ilieş se bucura în sinea lui de acest semn şugubăţ al boierului şi, ca să-i fie pe plac, se schimonosea înainte, spre hazul întregii adunări.

Aşa făcea şi când îl bătea ori numai ridica măria sa mâna să-l lovească: îi tremurau genunchii, îşi holba ochii, prins de o spaimă nebuna, prefăcută.

Ştia că mânia boierului va trece curând, că se va preface în iertare şi în voie bună.

– Da’ nouă nu ne dai din friptura dumitale, jupân mare, dragomane? îl întrebă, din capul mesei, conul Arkip, a cărui veselie cuprinse pe toţi.

– V-aş da măria ta, cum să nu vă dau? Numai să-mi daţi şi măriile voastre să gust oleacă din cele bunătăţi!

Şi, la un semn ai stăpânului, trei bucătari se repeziră la Ilieş cu tăvile întinse, de nu mai ştia pârdalnicul ce copan şi ce aripă să mai aleagă.

Cam aşa se petrecură toate în acea seară, spre încântarea Muşei, singura femeie din tot acel ospăţ, spre a cărei desfătare măria sa orânduise glumele şi cântecele tovarăşilor lui Stoeniţă.

Cântară haiducii tot felul de doine. Unul zise din caval, iar trei jucară o comedie, cu Galiţa, cu turcul şi cu ovreiul, din vremea când făceau pe păpuşarii prin târgurile moldoveneşti.

Gaston îşi amintea peştera de la Izvorul Zimbrului, recunoştea în însoţitorii de azi pe cei în mijlocul cărora petrecuse o noapte neuitată, când fusese prins de ceata lui Stoeniţă şi dus în acea scorbură de piatră.

Acum, pe chipurile arse de soare şi de vânturi ale haiducilor, în ochii lor adînci, cutreieraţi de flăcări negre, jucau aceleaşi văpăi roşiatice, aceiaşi şerpi de foc care ţâşneau, în peşteră, de sub ceaunul vrăjitoarei Salumia.

Câte lucruri frumoase, despre drumuri depărtate şi o nuntă de poveste şi înălţări pe altare şi amvoane. Îi descântase în ghioc buna ţigancă, muma voievodului, a fratelui său de cruce!

Iată-l acum din nou în mijlocul aceloraşi oameni, de rândul acesta tovarăşi de drum, paznici credincioşi până la moarte.

Cu aceleaşi gânduri bune se uita la ei şi boierul rusetesc. La plecare, le spusese fiecăruia cât pământ le dăruieşte şi unde. Încălzit de Cotnarul arămiu şi de

sângele negru al viilor de la Nicoreşti, el îi înfăşură cu priviri părinteşti, se gândea să-i adune de pe drumuri şi să-i facă oşteni de pază ai palatului domnesc. Oameni dârzi, căliţi în foc, oameni de credinţă, ridicaţi din rândul mulţimii obidite, aceştia îi trebuiau lui când va cârmui Moldova după o lege nouă, mai omenească...

Acei lotri, care nu de bine se făcuseră lotri, creşteau în mintea lui ca nişte căpitani de oaste. Căpitani de oaste îl va face. În mijlocul lor se simţea întinerit, oţelit. Îşi arunca, o dată cu poverile trecutului, cele nouă cojoace ale babei Dochia. Câtă deosebire între această tinereţe înflorită şi marii dregători, îmbătrâniţi înainte de vreme, ai divanului de la Iaşi! Moşnegi prefăcuţi, lacomi de măriri şi de bănet, neavând altă grijă decât să-şi sporească sau să-şi mănânce moşiile, să se îmbrace cu blănuri, antirie şi brâuri cât mai împopoţonate, să-şi aducă din Damasc şi din Stambul dresuri şi mirodenii, ca muierile, să-şi parfumeze bărbile, să-şi ascundă zbârciturile sub alifii, să se laude, să se linguşească între ei, ţinând ascuns sub caftan junghiul cu care îşi vor lovi, la nevoie, prietenul cel mai bun.

Ploconeli şi pupături, îmbrăţişări şi lacrimi de dragoste, jurăminte de credinţa, botezuri, încuscriri, – toate acestea nu-i împiedicau să se pârască unii pe alţii, să-şi ia pământurile cu japca, să se jefuiască la jocul de cărţi şi să pună mâna pe slujba râvnită de altul când îi era celuilalt lumea mai dragă.

De toate acestea îşi aducea aminte fostul mare vistiernic şi se scutura de scârbă... Lucrurile vor trebui să se schimbe! Cu ajutorul cărturarilor, sprijinit de mulţime, va pune rânduială nouă, va tăia şi va arde putregaiul care copleşea Moldova şi vor pregăti, cu toţii laolaltă, o ţară bogată şi curată, pentru marea zi a unirii cu fraţii de peste Milcov.

Noaptea se făcea târzie. Buştenii din cămin se prăbuşeau, se stingeau, împrăştiind mireasmă de pădure

tânără. Fumul adia ca un zaimf de răşină. Oamenii erau obosiţi. Înainte de a-i trimite la culcare, boierul voia să le dea tuturor un semn de dragoste, să le arate dărnicia măriei sale.

– Flăcăilor! strigă el din capul mesei, de la mijlocul potcoavei, ridicându-se în picioare. Toţi ceilalţi se ridicară în picioare şi ei.

– Flăcăilor! Am mâncat, am băut şi ne-am veselit. Acum să ne hodinim, că mâine dimineaţă pornim iar la drum. M-am gândit să vă las câte o amintire fiecăruia dintre voi. Voievoade Stoeniţă, primeşte această cană de preţ şi aceste doua potire de argint, să bei din ele vin roşu, cu maică-ta, Salumia. Fârtaţilor acestora ai tăi, care au pornit să mă însoţească şi să mă păzească până la hotarul Moldovei, dăruiesc fiecăruia câte un potir, care se va chema "potirul de argint al căpitanilor". Că-i voi face căpitani pe toţi, la înapoierea mea din cele străinătăţi… Dă-mi o pungă de galbeni, domnule administrator. Daţi-vă-ncoa, băieţi! Iată, vă pun fiecăruia câte zece galbeni în potir. Să-i luaţi şi să-i cheltuiţi sănătoşi!

Să-l ascultaţi şi să-l urmaţi pe Stoeniţă, că e vrednic sa vă fie căpitan. Să staţi de veghe toţi, să vă răspândite prin sate şi să spuneţi tuturor să fie gata pentru ziua de mâine!… Aşa, băieţi! Să-mi trăiţi!

Un cocoş cântă în curte, puternic ca o trâmbiţă şi acel cucurigu străpunse noaptea ca o chemare şi ca un răspuns adus boierului, din depărtări, de lume necăjită.

Cei douăzeci şi unu de haiduci luară cupele de argint ţi banii de aur, chiuind şi zvârlindu-şi căciulile în tavanul boltit Căciula unuia se prinse într-un corn bătut în perete, printre alte căpăţâni de cerbi şi de mistreţi. Toată lumea se bucura, afară numai de domnul Henri Parrocel, care, de ciudă şi de supărare, îşi muşca mustaţa căruntă şi tunsă.

Dărnicia boierului îl năucise. Nu de bani îi părea rău, că senioria sa avea destui. Dar i se rupea inima să vadă

risipindu-se comoara Pricaznei, acel serviciu cu trei căni şi douăzeci şi patru de pocale de argint aurit la fund, cu reliefuri de ghirlande de trandafiri şi capete de serafimi, cumpărat, pe vremuri, de el însuşi, domnul Parrocel, de la un negustor levantin, care venea din Vilno şi spunea că acele cupe şi căni slujiseră la masa regelui Poniatowsky, al Poloniei. Îl tocmise mult, că era vechi şi greu acel tacâm, se răsfăţase la ospeţe împărăteşti. Îl plătise cu bani grei domnul administrator. Se mândrea cu el,nepreţuit tezaur, care va spori patrimoniul familiei Rosetti… Şi-acum, iată-l aruncat la cele patru vânturi, printr-un gest uşuratic al stăpânului! Cum se putuse una ca asta?… De ce să dea lotrilor tocmai cupele rare, al căror preţ nu-l puteau şti, a căror frumuseţe n-o puteau mărturisi?!

Se consola, însă domnul Parrocel la gândul că la reîntoarcerea din Paris va putea răscumpără de la fiecare dintre oamenii lui Stoeniţă, potir cu potir, plătindu-le oricât şi dăruind fiecăruia, în schimb, câte douăsprezece pahare de cristal colorat, cu vederi de catedrale şi vulcani, aduse din Boemia sau, de mai aproape, de la Bohnia.

Mâhnirii, supărării, durerii domnului administrator se adăuga, poate, faptul că acel nepreţuit, acel princiar serviciu de argint va lipsi din zestrea nepotului său Gaston, din patrimoniul viitoarei familii Parrocel, al nepoţilor şi al strănepoţilor… Îndoită îi era, deci, supărarea. Dar va căuta să îndrepte răul! Nu se putea să nu-l îndrepte! Ar fi fost prima înfrângere a omului iscusit, care era acel vântură-lume!

Mai supărat decât domnul Henri, începu să fie domnul Rosetti însuşi… Fumul generozităţii şi al vinului risipindu-se, conul Arkip se răsucea în pat şi nu putea să doarmă, poate din pricina ospăţului prea îmbelşugat – se dezvăţase de aceste mese bogate seara – şi, mai mult, poate, la gândul daniei necumpănite, pe care o făcuse

lotrilor.

„Te-ai prostit, boierule! Te-ai năucit!” – îşi spunea el, întorcându-se când pe o parte, când pe alta.

Adormi într-un târziu, oftând din greu, făgăduindu-şi că nu se va mai lăsa târât, în vecii-vecilor, de asemenea nechibzuite risipe…

CAPITOLUL XVI

A doua zi dimineaţa porniră la drum cam mahmuri, cu toţii. Ajunseră, după două zile, la hotarul Moldovei, la Sinăuţi. Acolo, în hanul lui jupân Herşcu, zis Litvanul, boierul porunci să se reînnoiască ospăţul de la Pricazna.

De data aceasta, însă, nu mai erau bunătăţile, tăvile şi potirele de argint de la conacul de vânătoare. Mâncară mai mult peşte sărat şi cărnuri afumate, din merindele aduse de la Drăgoşeşti, ceea ce le spori o sete straşnică.

Jupin Herşcu avea vin bun, cam acrişor, dar după atâta sărătură şi afumătură luneca pe gât ca mustul cel dulce al toamnei.

În zori, conul Arkip şi însoţitorii săi se despărţiră de Stoeniţă şi de cei douăzeci de tovarăşi ai acestuia, precum şi de Ilieş Împuşcă Vrabie şi de ceilalţi slujitori

Cele trei sănii luară drumul întors, şi călătoria pe străine meleaguri începu în diligenţa închiriată numai pentru ei patru şi pentru calabalâcurile lor.

Acolo, aflându-se laolaltă, vorbiră în voie de câte şi mai câte. Noroc că nu erau zăpezi mari şi putură să-şi vadă liniştiţi de drum, oprindu-se în popasuri dinainte hotărâte şi schimbând poştalionul.

Din târg în târg, ajunseră cu bine la Cracovia, vechi oraş cu biserici multe, cu monumente şi cu amintiri sacre neamului polon. Se suiră pe dealul Vavelului, unde e palatul şi catedrala străveche, cu mormintele falnicilor regi de odinioară.

– Cracovia zace sub călcâi austriac, zise boierul, dar va veni curând ziua dezrobirii!

Câteşipatru călători închinară, în inimile lor, un imn Poloniei eliberate şi unite. Sufletul le era plin de-o înaltă emoţie. Muşa nu văzuse ceva mai măreţ, în tânăra ei viaţa.

Mănăstirea Trei Ierarhi, Golia, mitropolia cea nouă, ridicată de înalt prea sfinţitul Veniamin Costache, erau frumoase şi ele, dar nu într-atât. Şi-apoi, nu erau clădite pe înălţimi şi n-aveau la poale minunata privelişte a ţinutului tăiat de apele late ale Vistulei.

Acolo, la Cracovia, îi fu dat copilei şi părintelui ei să vadă, prima oară, o locomotivă şi vagoane de tren.

Ciudată namilă, vărsând foc şi fum şi funingine!

– Ce nevoie de atâta fierărie? De ce să călătorească omul cu alţii la un loc? se întreba conul Arkip, căruia această jucărie uriaşă, ca orice jucărie, nu i se părea treabă temeinică. Poştalionul ajunge. Nu poate să-l întreacă nicio altă născocire. Te opreşti unde vrei, te dai jos când vrei, schimbi caii când vrei…

– Progresul, monseniore!

– Dacă drumul de fier şi puterea aburului vor însemna într-adevăr un progres, atunci mă închin până la pământ!

Şi, cu toată asprimea frigului, castelanul de la Drăgoşeşti îşi scoase de pe cap măreaţa căciulă din blană de samur şi se închină adânc, cu un surâs ironic în barba amestecată.

Domnişoarei noastre i se părea că este încă la schit la Ciupercani şi visează câte-n lună şi în soare.

Pe măsură ce înaintau spre inima Europei, zăpezile se potoleau.

Ajunseră la Paris pe-o luminoasă amiază de iarnă, fără pic de omăt, în adierea unui vânt călduţ, care aducea de undeva, de departe, miros de viorele.

Acest zvon de primăvară umplea de bucurie inima celor doi tineri, care n-avuseseră parte, până acum,

decât de ploile şi vântul toamnei, de viscolele şi îngheţul iernii. Dragostea lor înflorise sub un cer mohorât, sângele proaspăt care le colcăia în vine trebuise până atunci să tacă, să se ascundă..

Iubirea lor o ţesea numai sufletul, plin de îndoieli şi de melancolie, în aşteptare.

Dar nu mai e mult şi vor sosi frumoasele zile, cerul plin de soare şi de stele, grădinile pline de flori şi de păsări cântătoare.

E plin de lumină azurul senin
Alunecă-n zare un nor efemer.
Fereastra e plină de cer,
Şi cerul de păsări e plin,
De cântece sunt păsările pline,
Şi toate cintecele lor
În freamătul văzduhului sonor
Sunt pline
De tine!

Ale cui erau aceste stihuri pe care i le spusese cândva Gaston? Ale vreunui mare poet sau ale lui însuşi? Dacă erau ale lui, însemna că le scrisese pentru alta, fiindcă, împreună, ei nu văzuseră niciodată un cer sub care treceau cântăreţi înaripaţi ai primăverii…

Şi viermele geloziei pişcă, prima oară, inima plină de dragoste a copilei, aşa cum într-o zi de toamnă zărise, între sprâncene, adâncindu-se prima cută a bătrâneţii.

Dragostea nu merge fară gelozie. De multe ori, dragostea e întărită, dacă nu începe prin a geloziei pişcătură…

Fereastra e plină de cer…

Nu! Să nu ne mai gândim la trecut… Prezentul e colea, în acest Paris zgomotos, uluitor, unde casele se strivesc una de alta, unde tropotul cailor şi huruitul roţilor fac să răsune lemnul cu care sunt podite bulevardele, unde mii

şi mii de oameni forfotă sub ferestrele marelui hotel, la care au tras şi unde nababul moldav a reţinut întreaga jumătate a unui etaj.

Era cel mai nou hotel parizian, pe bulevardul Montmartre, numit „Grand Hotel de la Terrasse Jouffroy”, acolo unde, cu un an înainte, se tăiase pasajul Jouffroy, după numele proprietarului terenului…

Ce mult se schimbase Parisul din tinereţea lui Arkip Rosetti! Cu douăzeci şi cinci de ani înainte pe locul unde se ridica acum măreaţa clădire a hotelului, era o casă locuită de artişti şi de compozitori.

Nu o dată, tânărul student moldovean văzuse intrând, la numărul 10 al bulevardului Montmartre, pe celebrul compozitor Rossini, răsfăţatul parizienilor. Bulevarde, străzi şi „pasaje” se tăiau pe dărâmăturile vechilor şiruri de case, fiecare cu povestea ei, unele rămase din vremea regilor medievali.

Se ridicaseră monumente, palate şi statui… Sub Ludovic al XVIII- lea, Carol al X-lea şi urmaşul lor nelegitim, Louis Philippe, regele uzurpator de azi, oraşul crescuse, se reînnoise, se înfrumuseţase. Dar domnul Arkip Rosetti şi domnul Henri Parrocel găseau mai pitoresc Parisul tinereţii lor.

Avea mai mult farmec. Parizienii erau mai politicoşi, în bătrâna Luteţie de altădată. Acum, oraşul se moderniza vertiginos. Până când? Până unde?

Trotuarele nu mai încăpeau de pietoni, străzile nu mai încăpeau de trăsuri, de care, de echipaje, de călăreţi. Era o înghesuială şi un zgomot, un amestec cosmopolit pe care nu-l cunoscuseră cu un sfert de veac în urmă. Pe vremea lui Ludovic al XVIII-lea, regele burghez, bătrânul frate al celui decapitat în 1792.

Gaston şi Muşa ascultau cu mare atenţie. Evocările celor doi companioni mai vârstnici îi interesau, desigur, dar amintirile nu impresionează decât pe bătrâni. Cei tineri îşi trăiesc viaţa cu intensitate; va veni şi vremea

când, la rândul lor, o vor preface în suvenire. Deocamdată, erau extaziaţi de aspectele metropolei, înfrumuseţată de iubirea lor fără amintiri, prezentă, biruitoare, cu infinite zboruri în viitor.

După un pătrar de veac, li se va părea şi lor poate, Parisul, un oraş care se modernizează din cale-afară, îşi pierde misterul şi farmecul, nu mai este patriarhala cetate de odinioară. Acuma, însă, ritmul unanim li se părea divin, iar locuitorii erau fermecători, plini de politeţe, de spirit de curtoazie de acea „gentilezza” de care vorbesc italienii…

Cu o mândrie de vechi parizieni, monseniorul şi domnul Parrocel purtau pe tinerii logodnici prin cartierele rămase neschimbate şi evocau peisajul de acum un sfert de veac, înlocuit de noile artere, de scuaruri, de clădiri monumentale.

Când vedeau un zid mucegăit, ros de vremuri, se opreau, înduioşaţi. Intrau în câte o curte… Admirau o scară cu piatra roasă de miile şi miile de paşi care o călcaseră şi se pierduseră în eternitate…

Sub podurile vechi, curgea molcom aceeaşi Senă verzuie a tinereţii lor..

Neclintite se ridicau catedrala Notre-Dame, turnul Saint-Jacques, domul Invalizilor, palatul Louvre şi noul arc de triumf, din Piaţa Etoile, spitalul Val-de-Grâce, biserica Sfintei Genevieve, numită mai târziu Pantheonul, minunata capelă din curtea Palatului de justiţie, turnul Conciergerie, greu de atâtea rememorări sinistre.

În mijlocul Pieţei Vendome se ridica, strălucitoare, înconjurată de reliefuri glorioase, coloana care purta pe creştet statuia lui Napoleon. În amintirea împăratului său, primul drum pe care-l făcu în Paris Henri Parrocel fu pelerinajul la mormântul impunător de sub cupola invalizilor, unde odihneau rămăşiţele pământeşti ale prizonierului de la Sfânta Elena.

Fostul soldat al lui Bonaparte nu văzuse încă acel

mausoleu, ridicat cu şapte ani în urmă. Cu adîncă emoţie ocoli el locaşul de veci al omului pe care-l urmase în atâtea expediţii glorioase, până la dezastrul de la Berezina. Dacă ar fi fost singur, ar fi îngenuncheat, s-ar fi rugat, într-o pioasă reculegere.

Dar încăperea funerară era plină de curioşi care comentau, cu glas tare, arhitectura monumentului şi povesteau întâmplări din viaţa învingătorului de la Arcole, a învinsului de la Waterloo. Tocmai ca să evite orice fel de reflecţii, ca să ia singur contact cu fostul său general nu adusese Henri Parrocel aici pe companionii din Moldova. Voia ca întâlnirea postumă cu împăratul său să se întâmple într-o augustă solitudine.

Dar această întâlnire de dincolo de viaţă, în afară de-o emoţie adâncă, îl copleşea şi de remuşcări… Iată, colea, în mauzoleul uriaş, dormea omul pe care el îl părăsise, aproape-l trădase, după campania din Rusia. Ca atâţia alţii, atunci şi mai târziu, îşi abandonase şi el idolul, ca să-şi facă o altă viaţă, într-o ţară care nu era a lui. Eterna ingratitudine…

Fireşte, dacă s-ar fi dus în Franţa, ar fi trăit prăbuşirea marelui împărat, ar fi fost nevoit să se pună în slujba burbonilor, el, fiu al revoluţiei de la 1789.

Poate că e mai bine că a rămas în Moldova.

Perspectiva de a servi monarhia restaurată sau pe Louis Philippe îl tăcea să-şi uite, îl consola, întrucâtva, de acea dezerţiune după înfrângerea din stepele împărăţiei moscovite.

Părăsind mormântul lui Napoleon, el vizită sălile domului Invalizilor, pe ai cărui pereţi erau atârnate tablourile lui Joseph Parrocel din Avignon reprezentând bătălii de-ale lui Ludovic al XIV-lea.

În mijlocul atâtor pânze glorioase, era mândru acum strănepotul, să se simtă la el acasă… Amintirea, mai depărtata, a strămoşului său şi a marelui secol îl consolă, îl fortifică, oarecum, îl făcu să uite părăsirea celuilalt

mare suveran al Franţei.

Pelerinajul la domul Invalizilor fusese, pentru francezul românizat, o sărbătoare solemnă. Chiar a doua zi va aduce aici pe monsenior şi pe Muşa să admire tablourile marelui strămoş, să vadă din cine se trage Gaston!

Eliberat de emoţia firească a acestei vizite aproape religioase, omul de acţiune care era Henri Parrocel se aruncă din plin în viaţa Parisului, începând prin a duce la croitor pe viitorul socru, pe viitorul ginere: costumele făcute la Iaşi şi pe care ei le crezuseră cele mai moderne erau întârziate cu doi-trei ani. Tot aşa toaletele domniţei. Comandară alte haine, alte rochii, la cei mai scumpi meşteri parizieni. Veşminte de iarnă, precum şi cele ce se vor purta la primăvară. Ce elegant, ce modern era acum boierul de la Drăgoşeşti, gentilomul european, care abia îşi părăsise tichia şi caftanul de paşă turcesc!

Zvelt, în redingotele colorate, cu pantalonii de culoarea oului de raţă, bine strânşi pe pulpe, cu pantofii de lac ascuţiţi, cu pălăria înaltă, cu borurile largi, purtând mănuşi şi baston cu măciulia de argint, conul Arkip Rosetti parcă era de când lumea arbitrul eleganţelor pariziene. Îşi micşorase barba amestecată şi semăna, acum, cu regele Franţei şi al Navarei, Henric al IV-lea.

Contemplându-i monumentul, pe cheiul Senei, boierul moldovean, viitorul domnitor al ţării lui Ştefan cel Bun, dacă nu şi al Principatelor Unite, se şi vedea statuificat, în viitor, pe matul Bahluiului sau al Dâmboviţei. Păcat că-l furase hoţul de Stoeniţă pe Zmeurel! I-ar fi plăcut să fie trecut în nemurire pe acest falnic armăsar negru.

Cam acestea erau gândurile şi preocupările monseniorului, paralel cu sincera dorinţă de a vedea revoluţia învingând şi ţările româneşti pornite pe un drum de libertate şi belşug.

În plină înflorire a tinereţii, a dragostei şi a fericirii, Muşa strălucea în rochiile de seară, în cele de peste zi, în halatele de interior, ultrapariziană ca înfăţişare

vestimentară şi prinţesă din o mie şi una de nopţi ca splendoare a chipului şi a mâinilor. Toate privirile se întorceau, într-un murmur linguşitor, să admire silueta graţioasă a acelei tinere străine bogate, ovalul pur al obrazului, paloarea uşor măslinie, faţă de tenul roz al blondelor pariziene, sprâncenele negre şi groase, împreunate, deasupra unor ochi languroşi, cu gene lungi, prelungiţi ca migdala, nasul drept şi subţire, gura mică, buzele cărnoase, roşii, acoperind dinţii albi şi strălucitori, gâtul arcuit, sânul învoit, bustul feciorelnic, mlădiindu-se pe picioruşele mici şi înalte.

O dată scurse primele zile de încântare, vizitarea muzeelor şi a monumentelor celebre, reprezentaţiile de teatru, muzică şi balet, restaurantele şi confiseriile la modă, monseniorul găsi că e momentul să se pună pe lucru. Începu să caute, să se întâlnească şi să petreacă ore întregi, poftindu-i la masă, ajutându-i cu bani, pierzându-şi uneori şi nopţile, în discuţii aprinse, cu tinerii români afiliaţi societăţilor secrete revoluţionare. Vorbeau de viitorul patriei, al amânduror principate româneşti. Luă contact şi cu exilaţii ruşi, polonezi, cehi, croaţi, unguri, italieni, cu toţi cei ce voiau să se scuture de jugul ţarist sau habsburgic.

În vremea aceasta, Gaston activa şi el. Tot mai mult începea să-şi lase logodnica în compania unchiului şi să-şi reia activitatea publicistică şi politică.

Văzuse, din primele zile, pe Lamartine. Îl găsise oarecum îmbătrânit, preocupat de evenimentele care păreau că se apropie.

Marele poet şi animator avea, în acel ianuarie 1848, cincizeci şi opt de ani. Dar zbuciumul zilelor şi nopţile nedormite îl făceau să pară mai trecut.

Cel puţin aceasta fu impresia lui Gaston.

– Am primit scrisorile dumitale cu impresiile din Viena, Ungaria şi principatele danubiene. Îţi mulţumesc. În ultima vreme nu prea mi-ai scris! îi spuse Lamartine.

– Să mă iertaţi, ilustrul meu maestru, dar mi s-au întâmplat o mulţime de aventuri, în Carpaţii moldavi. Am fost răpit în două rânduri de un şef de bandă, care mi-a devenit apoi arhanghelul protector. Apoi m-am logodit cu o copilă fermecătoare, o mare admiratoare a geniului dv., fiica unui nobil şi colosal de bogat principe moldav, Arkip Rosetti, urmaş al domnitorului Ruset. Monseniorul solicită onoarea de a vă fi prezentat.

– Cu cea mai mare plăcere. E un boier de tipul retrograd?

– Dimpotrivă, ilustre maestre! Este un om cu vederi largi, un democrat în adevăratul sens al cuvântului. A subvenţionat şi subvenţionează copios tineretul revoluţionar din Moldova şi Valahia. E gata să subvenţioneze şi mişcarea noastră.

– Perfect! Dar dumneata, ca ginere al unui asemenea nabab, surâse Lamartine, vei mai putea fi aghiotantul meu?'

– E visul meu cel mai frumos şi aş fi fericit chiar din acest moment să stau la dispoziţia dv! exclamă, plin de entuziasm, Gaston Parrocel.

– Ei bine, chiar de mâine vei fi secretarul meu oficial. Comunică, rogu-te, monseniorului socrul dumitale, precum şi adorabilei dumitale logodnice, că le stau la dispoziţie. Sunt gata să-i primesc şi să-i servesc! Românii, cel puţin cei pe care i-am cunoscut, sunt foarte inteligenţi şi amabili. Să vedem dacă vor şti să fie tot atât de patrioţi.

Gaston Parrocel aleargă într-un suflet să comunice rezultatul acestei convorbiri domnului Rosetti şi Muşei, emoţionata că va vedea, în sfârşit, pe autorul atâtor poeme care o fermecaseră în singurătatea de la Drăgoşeşti.

Tatăl şi fiica făcură o impresie excelentă asupra lui Lamartine, care, extrem de politicos şi de amabil, păru, totuşi, Muşei cam bătrân şi cam sever pentru autorul

unor atât de tinereşti şi de înflăcărate poeme.

Bătrânul acela solemn, cu nasul drept, energic, cu gura crispată într-un surâs amar, cu părul şi barbeţii care începeau să încărunţească, să fie oare acelaşi om care scrisese „Meditaţiunile poetice”… "Armoniile poetice şi religioase", din care tânăra moldavă cunoştea atâtea pe de rost?

Domniţa de la Drăgoşeşti nu şi-i închipuia pe poeţii francezi decât sub chipul tineresc, cu bărbuţa castanie a dragului ei Gaston. Lamartine o decepţionase, îi impunea, fără îndoială, dar nu ca un liric, ca un sentimental, ci ca un om important, creator de istorie.

Îi recită "Lacul"… Ascultând-o, poetul se transfigura, întinerea. În ochi îi treceau calde efluvii de visare, aceleaşi, poate, care îi învăluiseră privirile în orele de inspiraţie, de creaţie a acestui poem celebru.

– Aveţi un accent fermecător, o sensibilitate aleasă, o dicţiune impecabilă! o complimentă amfitrionul, uşor emoţionat şi el. Fost-au oare traduse aceste strofe în româneşte?

– Da! răspunse Muşa, prinzând curaj. Dacă-mi daţi voie…

Şi-i declamă versiunea moldovenească datorită lui Săndulache Ghica:

O, timp, opreşte-ţi zborul şi voi, oare propice
Al vostru curs opriţi.
Lăsaţi.ne gustarea a zilelor ferice
Ce prea curind goniţi!

– Mersi! exclamă ilustrul maestru, aplaudând din vârful degetelor. E de-o muzicalitate latină cuceritoare! Talentul şi graţia dv, principesă, dau bietelor mele versuri o poezie şi o savoare inedită!

Asemenea lui Gaston, Muşa era într-al noulea cer.

Se împăcase cu noua imagine a bardului favorit. La

plecare îi oferi, învelită într-o hârtie de mătase roşie, o cămaşă ţărănească de la Câmpulungul muntean, brodată toată cu ajururi albe, de o mare frumuseţe şi distincţie.

Cămaşa brodată cu roşu, domnişoara noastră o ţinea pentru Alfred de Musset. Cea cu înflorituri galbene era destinată lui Honore de Balzac.

Un costum naţional (maramă, ie cu scântei de aur şi tivituri albastre, împreună cu fota) era pentru doamna Victor Hugo. Lui Alexandre Dumas îi adusese două pistoale arnăuţeşti, cu mânerul încrustat cu sidef.

Aşa-l vedea Muşa pe autorul celor trei muşchetari: Cu pistoale-n brâu şi cu iatagan turcesc la cingătoare.

Lamartine desfăcu pachetul, admiră superba ţesătură şi aruncă o privire de gratitudine domniţei moldovene, căreia i se păru că-n ochii venerabilului poet perlează o lacrimă.

*

*   *

Gaston se ducea în fiecare zi la locuinţa maestrului, unde şedea câteva ore. Apoi pleca fericit să-şi regăsească mireasa, pe nobilul său viitor părinte şi pe scumpul unchi Henri de Parrocel, care bătea Parisul în lung şi în lat, grăbit să execute dispoziţiile patronului şi propriile sale iniţiative. Luase contact cu tinerii români care frecventau cercurile revoluţionare şi care se grupaseră în jurul marelui poet şi luptător polonez Adam Mickiewicz. La foaia acestuia „Tribune des nations” colaborau şi câţiva dintre ai noştri, printre care Nicolae Bălcescu.

Din păcate, atât printre emigranţii polonezi, cât şi printre cei români, existau neînţelegeri. Rareori, oamenii din exil merg totdeauna mână-n mână.

Polonezii se certau pe forma de guvernământ ce va fi dată patriei liberate. Unii o voiau republica, alţii se gândeau la un regat, în fruntea căruia să fie pus un

descendent al dinastiei Sobieski.

Arkip Rosetti se amestecă şi el printre revoluţionarii străini, căutând să-i împace. Prin marea lui avere, prin nobleţea înfăţişării sale, prin înţelepciunea sfaturilor pe care le dădea, părinteşte, tuturor, reuşi, nu o dată, să aducă unire acolo unde era dezbinare.

În acelaşi timp, căuta să-şi organizeze propria familie.

– Domnul Parrocel, spuse el într-o zi administratorului, avem mai multe puncte de îndeplinit şi cât mai curând. Te rog să nu-mi răspunzi decât mâine, după ce vei fi reflectat:

1. Cumpărarea de la Roma a unui titlu de marchiz pentru nepotul dumitale.

2. Trecerea lui Gaston la ritul ortodox.

3. Publicitatea, despre care ţi-am mai vorbit, în jurul originilor regale ale urmaşilor pictorului Joseph Parrocel, deci şi a viitorului meu ginere.

Seara, preceptorul Muşei (Muşa nu trebuia să ştie, încă, nimic), sfătuindu-se cu Gaston, găsi că cele trei probleme nu erau uşor de rezolvat. Toată noaptea se gândi cum să prezinte, cu mai multă diplomaţie, monseniorului rezultatul convorbirii cu nepotul său.

– Monseniore, am vorbit şi am meditat îndelung, aseară, cu scumpul nostru Gaston, care nu doreşte decât să îndeplinească cele mai mici dorinţe ale excelenţei voastre. Sunt, însă, oarecare impedimente.

– De pildă…

– De pildă: în ceea ce priveşte cumpărarea unui titlu de marchiz papal, spiritul democratic şi anticlerical al nepotului meu îl împiedică să facă, deocamdată, acest pas. Suntem în preajma unor evenimente revoluţionare. El socoteşte că gestul acesta, această înnobilare de la Roma, nu cadrează cu principiile unui om al progresului, ale unui luptător pentru popor. I-ar compromite viitorul, ascensiunea în postul la care ar putea râvni în republica de mâine.

Cunoscându-l bine, am crezut de cuviinţă că n-ar primi nici onoarea de a se trage dintr-un bastard al lui Ludovic al XIV-lea şi-atunci nu i-am mai propus să facem publicitate în jurul idilei pe care străbuna noastră ar fi avut-o cu Regele-Soare. Dar această publicitate o putem întreţine fără ca Gaston să ştie. M-am gândit la o monografie a pictorului Joseph Parrocel, cu reproduceri ale tablourilor sale.

Acest album l-ar scoate din uitare. Cu acest prilej, vom lansa şi povestea idilei regale, cu doamna Parrocel. Pentru această faptă pioasă, cred că venerata umbră a străbunului nostru ne va ierta… gloria casnică pe care i-o vom atribui postum!… încheie Henri Parrocel, întorcând în glumă toată povestea şi provocând râsul monseniorului, sensibil la orice cuvânt de spirit.

– Cum rămâne cu conversiunea tânărului?

– Gaston este un liber cugetător. Nefiind un practicant, un catolic fervent, nu vede niciun impediment ca să îmbrăţişeze religia bizantină!

Refuzul lui Gaston de a deveni marchiz papal avusese darul să contrarieze pe boierul rosetesc. Dar se răzgândi, spunându-şi:

– Poate ca tânărul are dreptate. Faptul că nu vrea să se laude cu o nobleţe imaginară dovedeşte că e un băiat serios. O să-l facem bourbon fără ştirea lui. E bine, foarte bine, că va trece la ortodoxie.

Măcar atât. Eu nu mă mai pot împotrivi. Sunt în mâna lor. Iar dacă m-aş împotrivi, nu m-aş mira să mă pomenesc la „Grand Hotel de la Terrasse Jouffroy” cu pârdalnicul de Stoeniţă, să-mi facă altă şotie, în inima Parisului! Foarte bine, domnul Parrocel. Faptul că tânărul va trece la ortodoxie e cel mai important. Înţelege şi dumneata că nu pot să-mi dau fata de soţie unui catolic, eu, urmaşul lui Antonie Ruset, care a fost un domn pios şi a fondat atâtea aşezăminte pravoslavnice. Celelalte chestiuni le vom discuta mai târziu. Cred că şi copiii, ca

şi noi, sunt nerăbdători să facem această cununie. Deci, să ne grăbim!

Gaston şi Muşa primiră cu mare bucurie vestea cea bună. Unchiul Henri purcese la facerea formelor şi, după două săptămâni, după ce, printr-un ceremonial simplu şi discret, Gaston Parrocel trecuse la ritul ortodox, se oficiă, cu mare fast, la capela rusă din Paris, unul din martori fiind marele poet Alphonse de Lamartine, căsătoria religioasă a cetăţeanului Gaston Parrocel cu domnişoara Maria Rosetti-Drăgoşeşti, principesă moldavă şi pasionată admiratoare a literaţilor francezi.

*

*   *

Februarie 1848. Cu toată asprimea iernii, Parisul petrece. Foarte puţini îşi dau seama că ceva foarte grav se va întâmpla în curând. De ce n-ar petrece şi cei patru oameni veniţi din Moldova depărtată, ca să sărbătorească în oraşul lumină cei optsprezece ani împliniţi ai domnişoarei noastre? Acum, domnişoara noastră e doamna Gaslon de Parrocel şi-şi trăieşte luna de miere într-un extaz copilăresc, alături de tânărul ei soţ adorat, sub privirile înlăcrimate de fericire ale monseniorului şi ale bunului ei preceptor, monsieur Henri, care, de la o vreme, începe să dispară, ca să hoinărească singur, câteva ore, în Parisul adolescenţei sale.

Seara câteşipatru se reunesc şi se duc la spectacole, fie la teatrul de muzică, unde se joacă „Lucia de Lamermoor” sau "Jerusalem", operă în patru acte de un tânăr compozitor italian, Giuseppe Verdi, fie la comedia franceză, unde, printre altele, au văzut şi o noutate, un act fermecător de Alfred de Musset – "Un caprice".

După spectacol aveau masă rezervată în localurile de lux…

Nu departe de hotelul unde locuiau ei, pe-aceeaşi linie

cu „Grand Hotel de la Terrasse Jouffroy”, pe „Boulevard des Italiens”, colţ cu rue Taitbout, se afla vestitul restaurant „Cave de Paris”, instalat în fostul palat al prinţului Demidoff.

Saloanele somptuase, cabinetele particulare, eleganţa serviciului, priceperea bucătarilor, raritatea vinurilor şi distincţia clientelei făceau din „Cafe de Paris” primul restaurant nu numai al metropolei, dar şi al întregii Europe.

Veneau acolo figurile cele mai cunoscute ale epocii: scriitori, ziarişti şi artişti celebri, oameni politici, diplomaţi, străini bogaţi, fericiţi să se amestece printre celebrităţile Parisului.

Iată-le, făcându-şi apariţia, după spectacol, încă îmbujorate de beţia aplauzelor, celebra artistă Dejazet sau vestita M-lle Georges… Iată pe cel mai mare comedian al vremii, Frederic Lemaitre, urmaşul lui Talma… Dar omul acesta înalt, uscăţiv, sobru, cu nas acvilin şi cu părul vâlvoi, cine e? E Hector Berlioz, compozitorul discutat, contestat, despre care unii spun că posteritatea îl va consacra drept cel mai de seamă muzician al Franţei…

Gaston Parrocel arăta tinerei sale soţii fiecare dintre aceste celebrităţi, pe care, cu un an-doi înainte, le mai văzuse pe stradă, prin redacţii, la concerte, dar aici, în acest local luxos, niciodată, fiindcă bietul băiat n-avusese nici bani personali, nici vreun prieten bogat care să-l invite la un supeu de nabab, printre oameni ajunşi.

Trecea prin faţa lui „Cafe de Paris” ca prin faţa unui univers interzis… Dar fără mâhnire, fără melancolie, fără o prea arzătoare dorinţă. Reconstituia, cu imaginaţia, viaţa dinăuntrul localului şi aştepta, cu demnitate, ziua când va putea întra şi el acolo, cu fruntea sus.

– Dragul meu! îi spunea Muşa, mângâindu-i mâna cu dragoste şi compătimire, neputându-şi închipui cum poate cineva să fie atât de sărac încât să nu-şi permită

măcar atâta lucru… Dragul meu micuţ!

Muşa era, fireşte, uimită, încântată să petreacă unele seri, după reprezentaţiile de teatru, de operă sau de concert, la „Cafe de Paris” sau în alte restaurante la fel… Vinul spumegător, care-i înţepa limba şi nările, acea şampanie gustată din cupele înalte şi subţiri, numite.. "flaute", mâncările fine cu care nu era obişnuită, acordurile discrete ale unei orchestre disimulate, toaletele elegante, efluviile de parfumuri, bijuteriile scânteietoare, – toate acestea o îmbătau, o fermecau. Dar conştiinţa averii ei, posibilitatea de a-şi permite orice fantezie, bijuterii, toalete, echipaje o făceau să privească numai cu admiraţie, nu şi cu râvnă, toată acea desfăşurare de bogăţii, întrucât ceea ce priveşte tinereţea şi frumuseţea, n-avea nimic de invidiat nici uneia dintre splendorile care o înconjurau. Toate privirile, chiar ale femeilor, în primul rând ale femeilor, lunecau într-un surâs de admiraţie pe fruntea pală şi pe umerii fragezi, pe mâinile aristocratice ale suavei străine.

Şi nici lui Gaston, atât de distins, atât de elegant, cu ochii plini de vrajă şi de vis, toată acea societate aleasă n-avea ce tânăr să-i opună… Era fericită domniţa Mărioara lângă el, măgulită de ocheadele pe care le aruncau dragului ei, de la mesele vecine, unele actriţe sau străinele însoţite de diplomaţi, care veneau la „Cafe de Paris” sau aiurea într-o seară l-a privit mai insistent – şi Gaston a întors capul contrariat – o femeie de o frumuseţe stranie, cam arogantă.

– O cunoşti pe această doamnă? îl întrebă Muşa.

– Personal nu. Dar o ştiu din vedere şi din reputaţie. E vestita Lola Montes. O călăreaţă… sau dansatoare. O aventurieră. A sucit multe capete. A făcut multe victime… Acum e metresa ducelui de Morny…

Şi Gaston, ca şi cum Lola Montes nu l-ar fi interesat în mod special, continuă arătând pe alta:

– Iată şi pe biata M-lle Georges. A îmbătrânit… Nu mai

are căutare... Talent mare de actriţă n-a avut niciodată. Dar a avut noroc, acum vreo treizeci şi cinci de ani, să-i placă lui Napoleon...

Fiecare oaspe al restaurantului „Cafe de Paris” avea o poveste.

Muşa ar fi vrut să întâlnească acolo, în primul rând, pe Lamartine, pe Victor Hugo, pe Alfred de Musset, pe Honore de Balzac, al cărui ultim roman – "Rudele sărace" – îl cumpărase, peste zi, la o librărie din pasajul Louffroy... Dar ca romancier nu zări, într-o seara, decât pe Faul de Kock, autor de cărţi cu crime şi cu poliţişti, şi pe doi critici, Jules Janin şi Arsene Houssaye, de care auzea prima oară. N-o interesau. I-ar fi plăcut sa vadă alţi oameni, s-ar fi simţit mai bine în alte peisaje ale metropolei; mai mult decât viaţa de noapte o interesau cele mai vechi monumente, podurile Senei, edificiile istorice, care se oglindeau în apele verzui ale fluviului... Muzeul "Louvre", despre care auzise atâtea, acel vechi palat al regilor Franţei, unde erau adăpostite comori de artă, a însemnat pentru Muşa o mare decepţie... Lăsat în părăsire, cu vestita galerie a lui Appolton, devenită o sală năruita, acoperită de scânduri, cu celelalte săli reci, întunecoase, mucegăite, împăienjenite, îi umplu inima de tristeţe. În schimb, o emoţionară adânc catedrala „Notre-Dame”, despre care află că fusese clădiţi vreme de două secole... O emoţionă, mai ales, acea fără de pereche bijuterie gotică, Sfânta capelă, din curtea Palatului de justiţie.

De câte ori nu-i vorbise despre această sfântă capelă mătuşa ei, coana Marghioala Roznoveanca:

– Fericită eşti, maică, că te duci şi ai să vezi asemenea minune! Eu aş face drumul de la Ieşi până la Paris pe jos numai să pipăi cutia cu ramura de spini a Mântuitorului!

– Cum? întrebase Muşa, înminunată... Cununa de spini a Mântuitorului se află la Paris?

– Da. Şi vârful landei cu care a rost împuns în coastă e

tot acolo, în Sfânta capelă. Ramura de spini e închisa în trei cutii: una de aur, a doua de argint, a treia de aramă.

– Zău, tanti?

– Zău! Le-a încuiat însuşi regele Franţei, Ludovic cel Sfânt, după ce le-a arătat poporului... Le-a dus el singur la biserică, le-a purtat cu smerenie, îmbrăcat în haină călugărească şi desculţ...

Desculţă m-aş duce şi eu maică, în genunchi m-aş târî pân-acolo, să pipăi şi lădiţa unde se află vârful suliţei, cu care a fost împuns în coapsă Domnul nostru Isus Cristos... şi buretele, şi trestia cu care a fost adăpat cu fiere şi oţet... şi giulgiul şi hlamida... şi lemnul sfintei cruci

– Şi cum le-a adunat regele pe toate, tanti Marghioliţo?

– Nu le-a adunat el, le-a adunat împăratul Ierusalimului Baldovin, franţuz şi el, Baldovin al II-lea.

– Şi asta se petrecea cam pe când, tanti Marghioliţo?

– Acum şase sute de ani. Nemaiavând bani ca să-şi ţie oştile, împăratul Baldovin a pus amanet la un cămătar veneţian cununa de spini buretele, trestia, vârful suliţei, mantela de purpură şi celelalte moaşte.

Le zalogea una câte una şi, cum n-avea cu ce să le răscumpere de la cămătar, le scotea, tot una câte una, regele Ludovic cel Sfânt până le-a adunat pe toate într-un singur loc... L-a costat peste trei milioane de franci. Bani din vremea lui, cu altă putere decât azi. Bani scumpi, maică! În genunchi m-aş târî pân-acolo! Fericită eşti ca le vei putea vedea! Trei milioane!...

Dar tânăra doamnă Parrocel n-avu norocul să vadă sfintele relicve. I-a spus ghidul, un om de treabă, mustăcios şi cărunt, că au fost duse în alta parte să stea la adăpost, până s-o mai linişti biata lume.

În schimb, Muşa putu să admire, să se extazieze în faţa liniilor lunguieţe şi pure ale arhitecturii capelei şi mai ales în contemplarea geamurilor cu sfinţi, prin care lumina zilei aşternea pe lespezi toate irizările

curcubeului... Era o întrecere de splendori ale desenului şi ale culorilor. Faima lor devenise de mult legendară. Se spunea încă din vechime: Frumos ca roşul vitraliilor Sfintei capele!

CAPITOLUL XVII

Dintr-o cunoştinţă în alta, prinţul Rosetti şi fiica sa, precum şi cei doi Parrocel erau invitaţi la recepţiile cele mai selecte. Muşa arbora de fiecare dată o noua toaletă, mai încântătoare una decât alta. În fiecare zi, în fiecare seară, o aştepta o nouă înminunare.

Vizitară feericul castel al florilor, pe Champs-Elysees, lângă Arcul de triumf... Maestrul italian Giuseppe Daniele dirija orchestra care însufleţea balul florilor.

În antracte şi chiar în timpul dansurilor, se vorbea despre evenimentele zilei: predarea rebelului din Alger, emirul Abd-el-Kader; moartea principesei Adelaida, sora regelui Louis-Philippe; închiderea cursurilor de la College de France ale lui Jules Michelet şi Etigard Quinet, marii prieteni ai românilor; precum şi desfiinţarea catedrei de slavistică a poetului-profet polon Adam Mickiewicz.

Începea să se strice şi vremea. Adierile primăvăratice care întimpinaseră, la sosirea lor, pe călătorii moldoveni lăsară locul unui vânt aspru, frigului. O epidemie de gripă fu urmarea acestei schimbări bruşte a temperaturii.

Dar viaţa îşi urma cursul.

Parisul dansa, cânta, petrecea...

În ziarul "La Presse" încep să apară „spovedaniile" lui Lamartine. George Sand îşi anunţă „Povestea vieţii mele". Sculptorul Brian expune statuia lui Corneille. Face furori circul de maimuţe şi de câini dresaţi din boulevard du Temple.

Alexandre Dumas e dat în judecată de colaboratorul său Espinay-Saint-Luc, care revendică paternitatea

romanului „La Dame de Montsoreau”. La Teatrul istoric se pune în repetiţie „Monte Cristo”, dramă în unsprezece acte şi patruzeci şi opt de tablouri, de Alexandre Dumas. Piesa se joacă în două seri consecutive.

Sena îngheaţă. Patinorii îşi fac exerciţiile pe pojghiţa care acoperă fluviul, pe bazinul Tuileriilor, pe canalul Saint-Mariin… Muşa îşi comandă un delicios costum de sport şi cucereşte toate sufragiile tineretului care, cu atâta eleganţă, alunecă şi dansează pe podeaua de gheaţă.

Astronomii anunţa ivirea unei comete. Semn prost pentru unii, semn bun pentru alţii. În saloanele principesei Narâşkina, frecventate de oameni politici, diplomaţi şi gazetari, şi unde e invitat boierul moldav împreună cu ai săi, se vorbeşte de apropiate evenimente grave.

Regele Louis-Philippe e bătrân. N-are curajul să ia hotărâri după care jinduieşte ţara. Armata e nemulţumită.

Garda naţională se descompune.

Muncitorii n-au de lucru.

Intelectualii cer libertatea de întruniri, libertatea presei. Cuvintele „patrie” şi „libertate” sunt pe toate buzele, încep să circule scrierile lui Saint-Simon şi ale lui Charles Fourier, care, cu ani înainte, ceruseră ameliorarea cât mai grabnică a soartei claselor oropsite, a celor mulţi şi săraci. Tot mai mult îşi fac loc ideile socialiste.

Speranţele pe care şi le pusese poporul în Louis-Philippe se irosesc. Oamenii progresului, care îi sprijiniseră primii ani de domnie, văzuseră în el pe realizatorul deziderатelor populare. Dar ultimii săi ani de guvernare fuseseră o decepţie. Spirit independent, înaintat, înzestrat cu experienţa pe care o cucerise în exil, legăturile lui cu suveranii şi oamenii de stat străini, toate acestea făceau din fiul regal al unui regicid nădejdea naţiunii franceze.

Dar Louis-Philippe nu numai că n-a dat ţării instituţii democratice pornite dintr-o iniţiativă personală, dar nici măcar n-a aplicat, prin imitaţie, justiţia gratuită pentru săraci, ca în Piemont, băncile agricole, ca în Germania, cetăţile muncitorilor şi alte instituţii europene menite să îmbunătăţească viaţa socială.

Imbătrânind, se lăsa tot mai mut stăpânit de spiritul despotic. Guvernele care se succedau la conducerea Franţei aparţineau dinastiei, nu ţării. Burghezia, pe care se străduise s-o ridice, nu reprezenta o temelie solidă nici pentru el personal, nici pentru naţiunea însăşi.

L-a părăsit îndată ce au început zilele grele din februarie 1848.

*

*   *

Un cer acoperit de nori cenuşii şi grei apasă.

Oraşul fierbe. Suferinţele, patimile, atâta vreme înăbuşite, colcăie, izbucnesc. Prefectul poliţiei începe să ia măsuri de apărare.

Parisul e înconjurat de un zid de baionete, care se vor strânge şi vor înăbuşi răscoala înainte ca ea să-şi fi dat roadele. Treizeci şi şapte de mii de soldaţi sunt gata să răstoarne baricadele, să incendieze casele unde-şi vor face cuib revoluţionarii. Tunurile sunt gata să tragă.

21 februarie 1848.

Încă din zorii zilei, poporul e pe străzi. Ce înseamnă aceste desfăşurări de forţe militare? se întreabă cetăţenii. De ce nu suntem lăsaţi să vorbim în pieţele publice?

Deodată s-aude un cor cântând „Marseilleza”. Inimile cresc. Şapte sute de studenţi vin dinspre biserica Madeleine cântând imnul naţional, înflăcărând mulţimea, care porneşte, în coloane strânse, prin Piaţa Concordiei, spre palatul Bourbon Un cordon de gărzi municipali, cu baionetele întinse, opreşte marşul. Din rândul

manifestanţilor se desprinde un tânăr care. sfâşiindu-şi haina, arătându-şi pieptul, strigă soldaţilor:

– Trageţi!

Dar niciun glonte nu porneşte.

Această ezitare a plutonului încurajează poporul, care năvăleşte spre palatul Bourbon, unde se ţin şedinţele Camerei deputaţilor.

Iată gărzii călări, veniţi să oprească invazia.

– Trăiască dragonii! strigă mulţimea, şi dragonii se opresc, înfrăţiţi cu fraţii lor fără arme. Ofiţerul care comandă pe călăreţi îşi vâra sabia în teacă. E triumful forţei morale asupra puterii despotice. Dinastia e învinsă!

Trupe noi sosesc să împrăştie populaţia pariziană, care se recompune. Se aduc tunuri. Pichete de infanterie, escadroane de vânători şi de gărzi municipali vin să respingă pe manifestanţi. Aceştia încep să arunce cu bolovani. Soldaţii îşi taie drum răsturnând, rănind femei, copii şi bătrâni. Moartea unei bătrâne şi sângele unui lucrător cu gâtul retezat întărită mulţimea. Trei zile au ţinut aceste lupte. În tot Parisul se ridică baricade. Posturile izolate sunt atacate. Lucrătorii dezarmeaza grupurile de soldaţi. Careta monarhului e arsă în piaţa palatului regal.

Ploua. Noroiul îngheaţă peste noapte. A doua zi, hărţuielile reîncep. Dar soldaţii îşi fac datoria fără niciun entuziasm.

Mulţi dintre ei fraternizează cu rebelii. Oamenii politici discuta între ei. Caută soluţii împăciuitoare, în zadar! O dată dezlănţuită, revoluţia îşi urmează cursul.

Gaston e agitat. Se aruncă, frenetic, în mişcarea ce câştigă tot mai mult teren, secondând pe maestrul şi patronul său, Alphonse de Lamartine, care în parlamentul lui Louis-Philippe dăduse dovada unui mare spirit de independenţă şi era chemat să stea în fruntea revoluţiei.

În numele libertăţii şi al progresului popoarelor, el a găsit accentele cele mai patetice:

– Nu ştiu dacă armele încredinţate bravilor noştri soldaţi vor fi mânuite, poate, de mâini prudente. Cred. Sper. Dar dacă baionetele vor veni să sfâşie legea, dacă puştile ne vor trimite gloanţe, ceea ce ştiu, domnilor, este că vom apăra. Întâi cu glasul nostru, apoi cu piepturile noastre, instituţiile şi viitorul poporului!

Gaston e entuziasmat de patronul său. Alphonse de Lamartine i se pare centrul acestei revoluţii, începutul şi sfirşitul. De la el pornesc revendicările populare, el va răsturna dinastia, el va conduce republica de mâine.

– Dar ceilalţi scriitori ce fac? îl întreabă pe Gaston tânăra-i soţie, înflăcărată şi ea de evenimentele care se precipită şi care pun o neaşteptată notă de eroism şi de primejdie în feerica lor lună de miere.

Ce face Alexandre Dumas, despre care ştia că jucase un rol activ în revoluţia de la 1830?

Alfred de Musset ce face?

Dar Victor Hugo?

Honore de Balzac nu s-a mai întors din Polonia?

Nu, nu se putea ca marii poeţi şi romancieri – pentru ea adevăraţii conducători ai popoarelor – să nu stea în fruntea unei atât de importante mişcări, menită să dezrobească Franţa şi Europa întreagă.

Dar scriitorii, pare-se, nu erau cu toţii pentru schimbarea de regim. Alfred de Musset, de pildă, a fost consternat auzind că s-a dezlănţuit mânia parizienilor.

Sănătatea lui şubredă, urmările pasiunilor şi exceselor sale, gloria lui recentă de dramaturg, pe care o vedea ameninţată prin răsturnarea orânduirii de stat, legăturile lui cu familia regală, prietenia cu ducele de Orleans şi, în general, aversiunea lui pentru politică: La politique, helas! Voilâ notre misere! (Politica, vai. Iată ticăloşia noastră!) îl împiedicau să se avânte în focul generator.

Balzac, abia reîntors din Polonia, era cunoscut ca legitimist şi antirepublican.

Temperament clocotitor, Victor Hugo ieşise în stradă de

la primele rumori ale populaţiei pariziene.

În plină bărbăţie (avea în 1848 patruzeci şi cinci de ani, cu cincisprezecece ani mai puţin decât Lamartine), celebru de un sfert de secol, „pair de France”, senator numit de Louis-Philippe, care îl preţuia, Victor Hugo nu putea sta ca un martor impasibil la acest curent social. Se aruncă în vâltoare, dar nu de partea revoluţionarilor îndârjiţi. Ar fi vrut ca toate să se petreacă în linişte: trecerea de la vechiul regim la cel nou să se facă prin instituirea unei regenţe, care să prezideze alegeri libere şi să fixeze, prin voinţa poporului, noua formă de guvernământ.

Iată-l în faţa bisericii Madeleine, iată-l în piaţa Bastiliei perorând, căutând să câştige mulţimile pentru regenţa ducesei de Orleans, care va domni până la majoratul contelui de Paris, nepotul lui Louis-Philippe şi moştenitorul tronului.

Dar miile şi miile de cetăţeni întărâtaţi resping propunerea poetului admirat, pair al Franţei.

– Jos regenţa!

Un lucrător strigă:

– Să tacă „pairul de Franţa”! Jos cu „pairul de Franţa”!

Şi-şi îndreaptă puşca spre Victor Hugo. Poetul îl fulgeră cu privirea şi îi strigă cu o voce atât de puternică încât linişte se face.

– Da, sunt pair de Franţa şi vorbesc ca un pair de Franţa… Am jurat credinţă nu unei persoane regale, ci monarhiei constituţionale! Până când nu va fi stabilit un alt guvernământ, e datoria mea să apăr pe acesta!

– Nu vrem regenţă!

– Trăiască republica! se auzi din mulţime.

– Moarte pairului de Franţa! strigă din nou muncitorul de adineauri şi se pregăti să tragă în Victor Hugo.

Dar un lucrător tânăr acoperi cu corpul său pe poet, imobilizând braţul înarmat al celuilalt, şi strigă:

– Nu! Respect pentru marele bărbat!

Şi Victor Hugo putu să treacă mai departe.

Ducându-se la Hotel de Viile – primăria Parisului, pe care o luaseră în stăpânire răsculaţii şi unde se instalase guvernul provizoriu, prezidat de Lamartine, – un om din mulţime îl aprostrofă:

– Cetăţene Victor Hugo, să strigi „Trăiască republica”!

– Eu nu strig nimic din ordin! răspunse Victor Hugo. Dumneata înţelegi ce e libertatea? Eu o practic! Astăzi voi striga „Trăiască poporul”, fiindcă lucrul acesta îmi place. În ziua când voi striga „Trăiască republica”! o voi face fiindcă aşa voi voi!

– Are dreptate! murmurară câţiva spectatori ai scenei, şi poetul îşi făcu loc prin. Mulţime.

Gaston, instalat la Hotel de Viile, ca secretar al lui Lamartine, povesti, emoţionat, familiei, această scenă:

„Am avut azi onoarea să introduc pe Victor Hugo la domnul Lamartine. Vestibulul era plin de lume, tot felul de solicitatori. În cabinetul patronului se aflau câţiva colegi de-ai săi, membri ai cabinetului. Când a intrat Victor Hugo, domnul Lamartine, care purta pe piept o eşarfă tricoloră, se ridică de pe scaun şi se îndreptă, cu mâna întinsă, spre ilustrul oaspe.

– A! Iată-te printre noi. Victor Hugo! Republica se va mândri cu un colaborator de seama!

– Nu te grăbi, dragul meu! N-am venit decât să strâng mâna prietenului meu Lamartine! Poate ca nu ştii că-n vreme ce dumneata combăteai, ieri, regenta, la Cameră, eu o apăram în piaţa Bastiliei!

– Ieri, ca ieri; astăzi, însă, nu mai există nici regenţă, nici regalitate! Nu se poate ca Victor Hugo să nu fie republican!

– În principiu, da, sunt! După părerea mea, republica este singuru! guvernământ raţional, singurul vrednic de naţiuni. Republica universală va fi cel din urmă cuvânt al progresului!

În acel moment se apropiară de cei doi mari poeţi şi cetăţeni miniştrii Arago şi Armând Marrest, care ţineau în

mână un plic.

– Scumpul meu prieten, zise Lamartine, întinzînd lui Victor Hugo acel plic, iată brevetul, semnat de noi toţi, prin care eşti numit primar al arondismentului dumitale!

– Vă mulţumesc, dar nu pot primi...

– De ce? întrebă Arago. Nu este o funcţie politică şi nici retribuită. Eşti iubit şi respectat în circumscripţia dumitale.

Victor Hugo răspunse:

– Autoritatea mea morală nu poate decât să piardă devenind oficială!

Lamartine îl trase lângă fereastră şi-i spuse:

– Nu o primărie vreau pentru dumneata, ci un minister! Victor Hugo, ministru, de instrucţie al republicii...

Nu ştiu ce-au mai vorbit cei doi prieteni, îşi încheia Gaston, povestirea, fiindcă nu i-am mai auzit. Am avut, însă, impresia că nu prea se înţelegeau.[1]

Zgomotul unor împuşcături răsuna în stradă... Apoi se făcu linişte.

Un băiat aduse prânzul domnului de Lamartine: câteva costiţe fripte, pe care patronul voi să le împartă cu Victor

---

1 În amintirile sale despre zilele din februar 1848, vorbind de propunerea de a fi ministrul de instrucţiune publică al republicii, Victor Hugo scrie:

– Doar eşti republican! îmi spuse Lamartine.

– Republican... în principiu! i-am răspuns... Ieri, însă, eram „pair de France” şi eram pentru regenţă. Socotind republica prematură, voi fi şi azi pentru regenţă!

– Naţiunile sunt deasupra dinastiilor! reluă Lamartine. Şi eu am fost regalist...

– Dumneata ai fost deputat ales de naţiune, în vreme ce eu am fost „pair” numit de rege...

– Alegându-te în termenii constituţionali, regele n-a făcut decât să onoreze înalta Cameră şi să se onoreze pe el însuşi!

– Îţi mulţumesc, i-am răspuns, dar dumneata vezi lucrurile în afară, iar eu privesc în propria-mi conştiinţă! (Victor Hugo în „Choses vues”).

Hugo, dar ilustrul oaspe dejunase. Preşedintele guvernului provizoriu al celei de-a doua republici franceze, flămând ca un lup (amiaza trecuse de mult), mâncă acele costiţe şi pîinea, fără cuţit şi fără furculiţă, sfâşiindu-le cu mîna şi cu dinţii – băiatul care-l servise abia găsise mâncarea, necum furculiţă şi cuţit!

*
* *

În dimineaţa zilei de 24 februarie, ştirile care se aduc bătrînului rege închis în palatul Tuilleriilor sunt catastrofale. Mai multe cazărmi cad în mâna răsculaţilor. Împuşcăturile se apropie de reşedinţa regală.

Poporul cere punerea în libertate a tuturor cetăţenilor arestaţi, darea în judecată a miniştrilor demisionaţi, abolirea legii presei şi o mare reforma electorală.

La ora 11, furia mulţimilor merge mai departe

Regele trebuie să plece şi să se proclame republica. Autoritatea civilă şi cea militară nu mai pot rezista presiunii populare, nu-şi mai pot impune hotărârile.

„Regele să abdice înaintea amiezii, fiindcă după-amiază ar fi prea târziu!

La ora trei după prânz, familia regală îşi face bagajele în palatul Tuileriilor, pe care nu-l mai poate apăra nimeni."

Muşa asculta fermecată noutăţile aduse de tânărul ei soţ şi era mândră să-l vadă amestecat în asemenea importante evenimente, alături de oamenii cei mai de frunte ai Franţei.

Gaston stârnea şi admiraţia socrului său, fericit că ginerele său a ajuns în primele rânduri ale luptătorilor pentru democraţie şi libertate. Îi prevedea un mare viitor. Băiatul îi va fi de folos lui însuşi, în pregătirea ascensiunii de mâine.

Cât despre Henri Parrocel, e inutil să mai spunem cu câtă bucurie îşi vedea nepotul urcând, treaptă cu

treaptă, scara succesului.

Nu şi-ar fi închipuit niciodată că realitatea va întrece visurile sale de la Drăgoşeşti, vise întreţesute cu socoteli prozaice în administrarea domeniilor monseniorului.

Copila, care mai acum câte va săptămâni era zăvorită într-un schit din Carpaţii Moldovei, domniţa atât de singuratică în tristul conac părintesc, se simţea mândră să se afle în inima Parisului, să audă din gura iubitului ei atâtea lucruri extraordinare, să trăiască ea însăşi clipe atât de mari din istoria Franţei.

Nu va uita niciodată zgomotul împuşcăturilor, strigătele mulţimii, discursurile ţinute la răspântii, chemarea baricadelor, incendiile aprinse pe alocuri, sângele împrăştiat pe străzi şi în pieţe, iureşul mulţimii, scânteierea baionetelor, înfrăţirea dintre soldaţi şi mulţime.

Scena care a impresionat-o mai mult decât oricare alta a fost participarea, alături de tatăl şi de tânărul ei soţ, alături de bunul ei preceptor Henri Parrocel, la asaltul dat de popor palatului Tuileriilor.

Era în dimineaţa zilei de 25 februar 1848.

Mulţimea, înarmată şi hotărâtă să lupte până la primejduirea vieţii, invadase parcul, înainta spre palat, aşteptându-se la o cumplită rezistenţă.

Dar nu s-a întâmplat nimic.

Armata nu se vedea. Regele Louis-Philippe fugise. Răzvrătiţii năvăliră pe poarta monumentală, urcară pe scara cea mare, înaintară, pătrunseră pe coridoare până în sala tronului.

Bărbaţi îmbrăcaţi în bluză de lucrator, femei, copii, bătrâni înaintau într-un freamăt eroic, într-o generală înfrăţire, în strigătele unanime: „Trăiască republica!”.

Eroismul le sporea pe măsură ce nu întâmpinau nicio rezistenţă.

Printre cei dintâi, iată pe moldovenii noştri: Arkip Rosetti, Muşa Rosetti-Parrocel, Gaston Parrocel, Henri

Parrocel, împinşi, aproape striviţi de cei care vor să ajungă mai repede pe treptele tronului.

În inimile lor pulsează vitejia. Nu va trece mult şi vor trăi la ei acasă aceeaşi scenă înălţătoare. Conacele domneşti din Iaşi şi din Bucureşti vor fi la fel asaltate de mulţime. Mihalache Sturdza şi George Bibescu, asemenea lui Louis-Philippe, nu vor şti cum să-şi ia mai repede tălpăşiţa.

Cei patru companioni de la Drăgoşeşti înaintează cu greu prin mulţime.

Un domn scurt, gras şi gros, aproape pătrat, cu o înfăţişare de mic-burghez, cu faţa buhăită şi palidă, cu părul lung dat pe spate, cu o mustăcioară mică şi cu o guşa proeminentă, auzindu-i vorbind altă limbă şi impresionat, poate, de distincţia boierului nostru şi de frumuseţea acelei tinere şi elegante femei brune, îi ajută să înainteze spunând celor dimprejur:

– Faceţi loc, vă rog! Sunt nişte străini… Să-i lăsăm să treacă înainte, legea ospitalităţii!

Rândurile se desfac, cei patru, în frunte cu Muşa, mai entuziasmată decât toţi, înaintează. Pe treptele tronului s-a urcat acum un bărbat tânăr şi palid, cu părul lung şi bărbuţa castanie, strâns în redingota neagră.

Arkin Rosetti îl recunoaşte, atrage atenţia celorlalţi:

– Uite pe Nicu Bălcescu!…

Într-adevăr, acel tânăr întreprinzător era istoricul şi luptătorul muntean Nicolae Bălcescu, care smulgea o fâşie din catifeaua roşie a tronului de curând părăsit[2].

Mulţimea înainta. Ocrotiţi de cetăţeanul mic şi îndesat care le făcuse loc, Gaston şi Muşa ajunseră la treapta cea mai înaltă a tronului.

Muşa smulge o bucată din catifeaua regală şi o fâlfâie ca pe un trofeu. Avea ochii înflăcăraţi… Un fior de

---

2 O bucată din această fâşie, Nicolae Bălcescu a trimis-o în ţară lui Vasile Alecsandri, împreună cu câteva rânduri

măreţie o cutreiera. Va fi cea mai mare zi din viaţa ei!

E rândul lui Arkip Rosetti să facă gestul revoluţionar.

Dar în momentul când întinse degetele şi pipăi velurul roşu, gata să-l sfâşie, simţi că acel velur îi arde mâna îi căzu ca la o poruncă venită din adânc de veacuri. Boierul moldovean păli, se uită în jurul său, ca un om buimăcit de somn. Se trezea, brusc, dintr-un vis. Din frământările care îl cutreierară până atunci. Doi oameni, două porniri se zbuciumau în el de câteva zile, de când mulţimea pariziană ieşise în stradă. Pe de o parte, iată pe castelanul care în izolarea de la Drăgoşeşti, în ciuda şi umilirea de a fi scos dintr-o înaltă dregătorie a ţării, nu visa decât răsturnarea şi o orânduire nouă care să-i redea locul cuvenit, dacă nu altul mai mare. Această pornire adâncă se împletise, la suprafaţă, cu ideile de democraţie şi progres, ce stăpâneau tineretul moldo-valah. Se credea şi el, boierul Arkip, un revoluţionar ajutase cu bani grei pe cei ce pregăteau ziua de mâine şi o făcuse din toată inima.

Influenţa omului său de încredere, franţuzul Henri Parrocel. Apoi sosirea tinerească a lui Gaston Parrocel, înrâurirea acestuia asupra Muşei. Avântul înflăcărat al copilei şi toată acea atmosferă de entuziasm revoluţionar care-l învăluia de la o vreme îl prinseseră în valul lor năvalnic, îl împingeau şi pe el spre limanul visat.

Dar, alăturându-se mulţimii care copleşea palatul Tuileriilor, împins de ea, legănat, îmbrâncit, dus de curentul care nu cunoştea întoarcere, strănepotul lui Antonie Vodă Ruset începea să fie neliniştit:

– Ce caut eu aici? Ce legături am eu cu plebea aceasta, care izgoneşte un suveran? Astăzi Louis-Philippe, mâine Mihail Sturdza şi, după Sturdza, poate eu însumi voi cunoaşte furia poporului, alungarea din scaunul cu greu dobândit.

Iata, cei din jurul meu, oamenii aceştia din mahalalele Parisului se uită şi ei la mine parcă întrebându-mă: „Ce

cauţi aici?”.

Nu. Nu trebuia să viu! Muşa n-avea decât să poftească aici cu Gaston al ei, să-şi îndeplinească şi această curiozitate, noua plăcere pariziană… Sunt tineri, n-au nicio răspundere. Gestul de azi nu-i angajează la nimic.

Dar eu? Ce caut eu aici? Această catifea roşie, pe care o sfâşie adunătura de pe uliţi, nu este oare simbolul tuturor măririlor, al tuturor puterilor, al tuturor averilor? Ce mai însemnăm noi, cei puternici, fără măriri şi fără avere? Tronul e stabilitatea bogaţilor, e paznicul moşiilor şi al aurului nostru… Şi eu să-i sfâşii augustul înveliş. Să mă confund cu toată pleava aceasta, cu toţi derbedeii aceştia nemâncaţi, cu capul plin de născocirile foamei?

Ca lovită de trăsnet căzuse mâna boierului în clipa când o apropiase de purpura regală. Dar avu prezenţa de spirit să nu se dea de gol.

Acea ezitare el o transformă într-un gest de politeţe faţă de bărbatul scund, buhăit şi palid, al cărui chip trăda o suferinţă tăinuită şi care-i ajutase să ajungă până la tron.

– Apres vous (după dumneavoastră), domnule!… îl îmbie elegantul străin. Cetăţeanul rupse şi el un petic roşu, coborî treptele şi voi să treacă.

Surâzător, Arkip Rosetti se apropie de el, îl opri şi-i spuse:

– Vă mulţumesc din toată inima, domnul meu! Daţi-mi voie să mă prezint: principele Arkip Rosetti, din Moldavia!

Şi-i întinse, cu graţie majestuoasă, mâna cu degete lungi, încărcate de inele.

Cetăţeanul modest se înclină, strânse, în mâna grăsuţă, cu degete scurte şi groase, mâna splendidă a impozantului senior şi se recomandă, la rându-i:

– Honore de Balzac!

Sfîrşit

Pentru a vă asigura primirea regulată a revistei „Știință și Tehnică" și a colecției „Povestiri științifico-fantastice" în perioada concediilor de odihnă și a vacanței de vară, prelungiți-vă abonamentele din timp.

Abonamentele la revista „Știință și Tehnică" și la colecția de „Povestiri științifico-fantastice" se primesc pînă cel mai tîrziu în ziua de 23 a lunii, cu deservire în a doua lună următoare.

Abonamentele se primesc de către difuzorii de presă din întreprinderi, instituții și de la sate, secțiile de difuzare a presei, precum și de către factorii și oficiile poștale.

Prețul abonamentelor la colecție:

3 luni	9 lei
6 luni	18 lei
1 an	36 lei

APARE DE TREI ORI PE LUNĂ - PREȚUL 1 LEU